

Lupp 2021

Lokal uppföljning
av ungdomspolitiken

SLUTRAPPORT

vaxjo.se

**Växjö
kommun**

INNEHÅLL - UNGDOMSENKÄTEN LUPP 2021

Beslut som rör unga ska bygga på kunskap om unga	3
Inledning och bakgrund - Vad är Lupp?	4
Syfte och mål med Lupp	6
- Ungdomspolitikens mål	7
- Jämställdhetspolitikens mål	7
- Folkhälsopolitiska mål	8
- Budget	9
- Hållbarhetsprogrammet	9
- Unga idag	11
- Social hållbarhet och Barnens bästa	11
Genomförande av enkäten	12
Svarsfrekvens	12
Tillvägagångssätt före, under, efter	15
Förhållningssätt till resultatet och referenser	15
MÅLOMRÅDEN	
B Fritid - resultat och analys	16
C Skola - resultat och analys	30
D Du och din familj - resultat och analys	48
E Hälsa - resultat och analys	50
F Trygghet - resultat och analys	56
G Arbete - resultat och analys	64
H Politik och samhälle - resultat och analys	70

Återkommande begrepp och förkortningar:

LUPP - Lokal uppföljning av ungdomspolitik

Unga - Begreppet unga används istället för "barn upp till 18 år" och ungdomar från 18–25 år.

MUCF - Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor är en förvaltningsmyndighet för frågor som rör ungdomspolitik och politiken för det civila samhället. Myndigheten ska verka för att målen inom ungdomspolitik och politiken för det civila samhället uppnås genom att:

- Ta fram, samla och sprida kunskap
- Bidra till samordning av statliga insatser
- Samverka med myndigheter, kommuner, landsting och det civila samhället
- Fördela statsbidrag

”

Vi vill stärka ungas delaktighet och möjlighet att påverka, därför genomförs Luppen.

VÄXJÖ KOMMUN

Ungdomspolitiken är sektorsövergripande och påverkar ungdomars liv inom olika områden som skola och utbildning, arbete, boende, hälsa, fritid, trygghet, kultur och inflytande. Alla statliga beslut och insatser ska ha ett ungdomsperspektiv, då ungdomspolitiken är bindande för myndigheter.

Beslut som rör unga ska bygga på kunskap om unga

Varför arbeta med LUPP?

Ungdomsenkäten LUPP (Lokal uppföljning av ungdomspolitik) kan användas som ett verktyg för systematiskt utvecklingsarbete i kommuner, stadsdelar eller regioner. Ungdomspolitik är sektorsövergripande och länkar samman flera förvaltningsområden. Genom LUPP får vi ett värdefullt stöd att luta oss mot när vi vill arbeta kunskapsbaserat med frågor som rör unga.

LUPP kan bidra till förändring av den lokala ungdomspolitiken. Det anser 86 procent av alla kommuner som deltagit i MUCF:s utvärdering. 71 procent anser att LUPP har bidragit till sektorsövergripande samverkan kring ungdomsfrågor.

För kommuner, regioner och landsting är ungdomspolitiken endast vägledande men genom Barnkonventionen ställs stora krav på kommunernas arbete med barn och unga. Med bakgrund av detta har

Växjö kommun de senaste åren genomfört Lupp, där ungas upplevelser inom olika områden undersöks. Genom Lupp får kommunen:

- kunskap om unga
- samarbete mellan förvaltningar och verksamheter
- underlag i beslutsprocesser som rör unga

MUCF, som är samordnare för enkätinsamlingen, bjuder in alla Sveriges kommuner och regionförbund att genomföra Lupp varje år. Bland alla Sveriges kommuner har fler än hälften någon gång genomfört Lupp.

Växjö kommun är en av de kommuner som genomfört Lupp flest gånger, vart tredje år sedan 2003. Övriga år var 2006, 2009, 2012, 2015 och 2018. Växjö kommun har därmed många års insamlade upplevelser från unga i kommunen att jämföra och analysera.

Vad är Lupp?

I ungdomsenkäten Lupp svarar unga på cirka 70 frågor som ger en uppfattning om deras tillvaro i samhället. Lupp ger ungas perspektiv på hur den lokala politiken fungerar för dem och på deras syn att påverka. Lupp ger indikatorer på vad som upplevs som bra respektive dåligt, och vid fördjupade analyser kan den också ge indikatorer på olikheter och skillnader i upplevelser mellan bostadsområden, åldrar, kön, etnicitet, funktionshinder och sexuell läggning. Lupp är ett sätt för kommunen att utveckla ungdomsarbetet på lokal nivå. Det är viktigt att se, förstå och använda Lupp som en dialog mellan unga och, i detta fall, kommunen. När unga delger sina upplevelser kan detta arbetas vidare med och förutsättningar för delaktighet och inflytande främjas.

Bland Sveriges kommuner har fler än hälften någon gång genomfört Lupp. Växjö kommun har genomfört Lupp vart tredje år sedan 2003, så 2021 är därmed sjunde gången som Lupp genomförs bland unga i årskurs 8 på högstadiet och årskurs 2 i gymnasiet.

Med sju deltaganden i undersökningen under en tidsperiod på arton år, finns stora möjligheter

Sedan år 2001 har kommuner och regioner haft möjlighet att kartlägga ungas situation och upplevelser genom ungdomsenkäten Lupp. Varje år bjuds samtliga Sveriges kommuner in att delta av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF), som är samordnare och stöd för enkätinsamlingen.

att i vissa frågor se hur ungdomars upplevelser av den lokala politiken har varierat över tid i Växjö kommun. Lupp genomförs även på fler språk (engelska, arabiska, dari och somaliska) än svenska, vilket möjliggör för fler att svara på enkäten.

Målgrupper

Enkäten finns anpassad för flera olika åldersgrupper och Växjö kommun har valt att genomföra den i grundskolans årskurs 8 (13-16 år) och gymnasieskolans årskurs 2 (16-19 år).

Lupp är en självskattningsenkät vilket innebär att de svarande själva ska bedöma hur de känner eller vad de tycker och det är utifrån det som svaren har tolkats. Ungdomarna har svarat från sin egen självbild och det är viktigt att inte övertolka svaren. Detta har beaktats i analysen av materialet. Det är ungdomens egen individuella tolkning av frågorna och begreppen som mobbning, kränkning, hot med mera som gäller, och det gör att olika personer tolkar olika. Uttrycken och resultaten från våra unga i Växjö kommun under hösten 2021, ger en ögonblicksbild av deras verklighet just då.

LUPP KOPPLAT TILL BARNKONVENTIONEN

Sedan 1 januari 2020 är FNs konvention om barnens rättigheter - barnkonventionen, lag i Sverige. I och med detta stärks barn och ungas rättigheter till goda levnadsvillkor. Med utgångspunkt i de fyra vägledande grundprinciperna - alla barns lika värde; barnens bästa vid alla beslut; rätt till liv, överlevnad och utveckling samt rätten att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet, ska varje kommun skapa de bästa förutsättningarna för barn och unga. Kopplat till Luppens målområden har vi som förstärkning lyft in artiklar från Barnkonventionen.

**Alla ungdomar ska ha goda
levnadsvillkor, makt att forma sina liv och
inflytande över samhällsutvecklingen.**

REGERINGEN 2015

Följande skolor genomförde
ungdomsenkäten Lupp 2021:

Årskurs 8, kommunens högstadieskolor:

- Fagrabäckskolan
- Norregårdskolan
- Braås skola
- Lammhults skola
- Ringsbergskolan
- Elin Wägnerskola
- Pär Lagekvistskolan
- Teleborg Centrumskola
- Teleborg Centrum grundskola
- Teleborg Centrum IB

Årskurs 8, fristående grundskolor:

- Kronoberg skola
- Växjö Internationella Grundskola
- Thoren Framtid

Årskurs 2, kommunala gymnasieskolor:

- Kungsmadskolan
- Kungsmad gymnasiesärskolan
- Katedralskolan
- Teknikum

Årskurs 2, fristående gymnasiefriskolor:

- LBS Kreativa gymnasiet Växjö
- Växjö praktiska gymnasium
- Växjö fria fordonsgymnasium
- Växjö fria gymnasium
- Procivitas privata gymnasium
- Skanska gymnasiet

Frågor i ungdomsenkäten Lupp

Luppenkäten innehåller cirka 70 frågor uppdelat i åtta målområden i enkätundersökningen. Dessa målområden är;

Fritid
Skola
Du och din familj
Hälsa
Trygghet
Samhälle och demokrati
Arbete
Framtid

Tre egna frågor

Utöver de obligatoriska frågorna kan lokala frågor kompletteras i den ordinarie enkäten. Växjö kommun tog fram tre egna frågor som blev godkända av MUCF. Dessa var:

1. Vad är viktigt för dig när kommunen skapar nya mötesplatser för unga? (exempelvis fritidsgård, bibliotek, idrottshall, andra platser riktade till ungdom)

Denna fråga hade fritextsvar.

2. Hur stora chanser tror du att du har för att få det jobb du vill ha i framtiden?

- Mycket stora
 Ganska stora
 Inte särskilt stora
 Inte alls stora
 Jag vet inte vad jag vill jobba med

3. På fråga #B6 fick du svara på föreningsaktivitet. Om du svarat "Nej", vad är skälet/skälen till att du inte är med i en förening?

- Ingen förening på min hemort/närort gör något som jag är intresserad av
 Föreningsliv är inget för mig
 Jag har inga direkta intressen
 Annat

Syfte och mål med Lupp

Syftet med Lupp är att se hur arbete och insatser riktade mot unga upplevs, samt att genom resultatet utveckla insatser för att i ett långsiktigt perspektiv nå förbättrade villkor för unga.

Det finns ett samhällsekonomiskt intresse i att förbättra livsvillkoren för unga, eftersom bland annat socialt utanförskap, arbetslöshet, långtidssjukskrivningar, psykisk sjukdom, ohälsa och missbruk kostar samhället stora summor och kan orsaka de enskilda individerna och deras närstående stort lidande.

Genom Lupp skapas möjligheter att sätta upp mätbara mål och även se om insatser för unga i kommunen har gjort någon verkan, men också få indikationer på i vilka områden som det behövs fler insatser/åtgärder.

Luppen kan vara det verktyg som ger oss kunskap om i vilka bostadsområden och skolor det finns utrymme för förbättringar, få vetskap om hur jämställdheten ser ut mellan pojkar och flickor, hur man upplever att man blir bemött, hur ser man på fysisk och psykisk hälsa respektive ohälsa.

Syftet är också att följa upp och skaffa kontinuerlig kunskap om ungdomars levnadsvillkor och uppfattningar för att kunna uppmärksamma

deras behov. Resultatet har också betydelse för planeringen av olika ungdomsverksamheter i kommunen, exempelvis om ett geografiskt område i kommunen som behöver extra resurser.

I arbetet med årets Lupp sker samverkan med Hållbara Växjö 2030 och Vision 2050 för att utöka plattformen för frågor som rör ungdomar i Växjö kommun.

Vidare syften med projektet är att:

- **kommunen ska vidareutveckla en kunskapsbaserad och sektorsövergripande ungdomspolitik**
- **kommunens unga ska känna delaktighet och ha inflytande över kommande politiska beslut**
- **bidra till framtida mål för samverkan för unga om att "Växjö kommun ska bli en av Sveriges bästa kommuner för unga att växa upp och leva i"**

Målet med Lupp kommer från den nationella ungdomspolitiken. Ungas möjligheter påverkas i stor utsträckning av hur samhället är utformat. Med rätt förutsättningar för att träda in i vuxenlivet kan unga både forma sina egna liv och bidra till positiv samhällsutveckling.

UNGDOMSPOLITIKENS MÅL

Ungdomspolitiken är sektorsövergripande och omfattar alla de beslut och åtgärder som påverkar villkoren för ungdomar inom en rad olika områden som skola och utbildning, arbete, boende, hälsa, fritid, kultur och inflytande. Alla statliga beslut och insatser ska inneha ett ungdomsperspektiv, då ungdomspolitiken är bindande för myndigheter. För kommuner och landsting är ungdomspolitiken tvingande då den vilar på barnkonventionens och de mänskliga rättigheternas grunder, men den är endast vägledande i hur kommunerna ska utföra politiken. Den nationella ungdomspolitiken mål grundar sig i barnkonventionens vägledande principer och bör alltid beaktas vid frågor som rör barn under 18 år:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde
- Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn
- Alla barn har rätt till liv och utveckling
- Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den accepterad (UNICEF).

JÄMSTÄLLDHETSPOLITIKENS MÅL

Luppundersökningen kan förutom att visa ungdomars upplevelser av skola, fritid, trygghet m. m. även ge indikatorer på hur jämställt det är mellan kön och ungdomar från olika bakgrund. Målet för jämställdhetspolitiken är att alla kön ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det övergripande målet tar sikte på både samhälleliga strukturer, processer, villkor och möjligheter samt på den individuella friheten, kopplat till kön och makt. Maktbegreppet är centralt i jämställdhetspolitiken och målet uttrycker regeringens uppfattning om vad som utmärker ett jämställt samhälle – ett samhälle där kvinnor och män har samma makt på kollektiv nivå att forma samhället och att på individuell nivå forma sina liv. Vidare beskriver målet

vilket resultat som ska nås genom att kvinnor har samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter som män. Utifrån det övergripande målet arbetar regeringen efter sex delmål:

1. En jämn fördelning av makt och inflytande – Alla kön ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.

Delmålet anknyter i första hand till det övergripande jämställdhetspolitiska målets första led, att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället. Formella hinder liksom ekonomiska och sociala aspekter ska inte hindra kvinnor från att ha samma möjligheter som män att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet. Målet tar sikte på formella politiska rättigheter – möjligheten att delta i demokratiska processer både som väljare och som vald.

2. Ekonomisk jämställdhet – Alla kön ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Tyngdpunkten ligger på de ekonomiska villkor kvinnor och män har som individer.

Delmålet tar sikte på fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män och omfattar inkomster i form av lön och näringsverksamhet samt avkastning på kapital.

3. Jämställd utbildning – Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.

Delmålet är nytt som självständigt mål sedan november 2016. Målet omfattar hela det formella utbildningssystemet från förskola till universitet och högskola, inklusive vuxenutbildning och yrkeshögskolan. Även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet omfattas, till exempel folkhögskolor och studieförbundens utbildningsverksamhet. Arbetet mot de könsbundna studievalen omfattar alla delar av utbildningen och ger ett strategiskt fokus till arbetet för en jämställd utbildning. Att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller personlig utveckling handlar om jämställda förut-

sättningar att utveckla intressen, ambitioner och att nå sin fulla potential utan att hindras av strukturer, fördomar och stereotypa föreställningar utifrån kön. Det finns ett särskilt ansvar inom skolväsendet att främja personlig utveckling.

Målsättningen om en jämställd personlig utveckling omfattar även andra arenor utanför den formella och icke-formella utbildningssektorn, till exempel föreningslivet, och har bäring på flera av de jämställdhetspolitiska delmålen.

4. Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet - Alla kön ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.

5. Jämställd hälsa - Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.

En god folkhälsa handlar inte endast om att hälsan bör vara så god som möjligt, den bör också vara så jämlikt och jämställt fördelad som möjligt. Delmålet jämställd hälsa avser fysisk, psykisk och sexuell/reproduktiv hälsa, och omfattar såväl förebyggande folkhälsoarbete som åtgärder och insatser till enskilda personer gällande socialtjänst, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt hälso- och sjukvård.

6. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra - Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Delmålet omfattar alla yttringar av fysiskt och psykiskt, inklusive sexuellt, våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor. Delmålet omfattar vidare hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och handel med människor för sexuella ändamål. Det andra ledet i delmålet om kroppslig integritet handlar om kvinnors och flickors rätt och möjlighet att bestämma över sin egen kropp, sexualitet och reproduktion. Delmålet omfattar också mäns och pojkars våldsutsatthet och kroppsliga integritet. Delmålet har även ett särskilt fokus på kopplingen mellan maskulinitet och våld. Vidare omfattas att motverka kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen, i medier, pornografi och reklam som syftar till att reproducera föreställ-

ningar om kvinnors underordning. I delmålet ingår också trakasserier, hot och annat våld som sker på internet och andra digitala kanaler. Delmålet är således mer omfattande än vad som räknas till begreppet våld i nära relationer, dvs. mellan närstående (prop.2006/07:38).

FOLKHÄLSOPOLITISKA MÅL

I juni 2018 antog riksdagen ett nytt övergripande mål och en ny målstruktur för folkhälsopolitiken, som innebär en mer långsiktig och förebyggande struktur för folkhälsoarbetet. Genom att stärka jämlikhetsaspekten i folkhälsomålet, samt att renodla antalet målområden, är syftet att bidra till att hälsoklyftorna i samhället minskar.

Fokus på jämlik hälsa

Det övergripande målet för folkhälsopolitiken omformuleras med ett tydligare fokus på jämlik hälsa. Det nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Målet innebär att statliga myndigheter som har uppgifter eller verksamhet som påverkar folkhälsan ska beakta effekterna på folkhälsan.

Åtta målområden

Folkhälsopolitikens åtta sektorsövergripande mål.

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

De åtta målområdena syftar till att tydliggöra vilka bestämningsfaktorer som är avgörande för att uppnå en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. De första sju målområdena utgör livsområden som omfattar viktiga resurser avgörande för en god och jämlik hälsa. Det åttonde och sista målområdet markerar att hälso- och sjukvårdens verksamhet bör bli bättre på att möta de skillnader som finns mellan sociala grupper vad gäller insjuknande,

***Unga är vår framtid,
de unga är de kommande vuxna,
därför måste vi se till att de har en chans
till ett lyckat inträde i vuxenlivet.***

UR VÄXJÖ KOMMUNS INTEGRATIONSPLAN

behandling och konsekvenser av sjukdom och ohälsa.

För att stärka det långsiktiga arbetet med matvanor och fysisk aktivitet tillkommer ett särskilt delmål: Ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet och bra matvanor för alla.

BUDGET

I Växjö kommuns budget lyfts varje år fram uppdrag och mål som har koppling till frågor som rör barn och unga på olika sätt.

I kommunens budget för 2022 finns uppdrag med tydligt fokus på frågor som rör barn och unga; Förstärkning av Växjöloftet Ung för att dämpa ungdomsarbetslösheten. I våra skolor ska barn och ungdomar känna trygghet och finna studiero, för att utvecklas utifrån sin egna förmåga.

Växjös beslutsamma arbete med tidiga insatser behöver fortsätta och utvecklas. Mångfald bland skolor skapar möjligheter för individuell anpassning. Genom att möta framtidens samhälle och arbetsmarknad.

Följande mål mäts bland annat genom

Luppundersökningen:

- Fler barn och elever ska utmanas i sitt lärande och nå kunskapsmålen
- En mer likvärdig skola som ger goda möjligheter att lyckas oavsett
- Tryggare välfärd med stöd, vård och omsorg efter behov
- Pressa tillbaka utanförskap och minska social utsatthet.

Förutom målen finns även särskilda områden som Växjö kommun ska prioritera. Samt vidta åtgärder mot kunskapsskulden och den psykiska ohälsan som orsakats av pandemin. Växjö ska fortsätta som en förebild för tidiga insatser.

HÅLLBARHETSPROGRAMMET FÖR EN SAMMANHÅLLEN KOMMUN

Övergripande målbild för Växjö 2030:

Klimat- och miljösmart

Vårt samhälle är utformat så att alla kan bo, leva och verka med så låg påverkan på miljön och klimatet som möjligt. Hög kunskap leder till hållbara konsumtions- och beteendemönster. Vi är ett kretsloppssamhälle där jordens resurser tillvaratas på ett effektivt sätt. Växjö är fossilbränslefritt och vi fortsätter att vara framstående genom att hitta nya innovativa lösningar tillsammans. Vi är stolta över våra resultat och inspirerar andra genom att vara Europas grönaste stad.

Tryggt och tillitsfullt

Vi känner trygghet och tillit till samhället och till varandra. Samhällsservicen är tillgänglig och omfattar alla. I Växjö tar vi hand om varandra och verkar för att ingen känner sig ensam och utan stöd. Vi har ett samhälle fritt från våld. Våra stads- och landsbygdsmiljöer är och upplevs som trygga och de möjliggör för olika invånare att mötas, trivas och utvecklas. Växjö är motståndskraftigt och rustat för klimat och samhällsförändringar.

Ungas möjligheter påverkas i stor utsträckning av hur samhället är utformat.

MUCF

Rättvist och ansvarstagande

I Växjö ges förutsättningar för jämlika och jämställda livsvillkor där ingen känner sig diskriminerad. Alla har möjlighet och förmåga att påverka och ta eget ansvar för samhällets och demokratins utveckling. Vi står upp för våra och andras rättigheter och skyldigheter. Vi bidrar genom vårt sätt att leva till att kommande generationer och människor här och i andra delar av världen har möjlighet till ett gott liv.

Växande och inkluderande

Växjö är en attraktiv plats för innovativt närings- och föreningsliv som bidrar till en hög och hållbar tillväxt. Vi har en stark ekonomisk utveckling med liten negativ påverkan på miljön och positiv påverkan för människan. I Växjö skapar vi förutsättningar för alla att klara skolan och komma in i arbetslivet så att utanförskap kan brytas. Vi bygger miljöer som bidrar till inkludering och samhörighet mellan människor. Det finns rik tillgång till ett varierat kultur- och fritidsliv. Vi skapar tillsammans ett inkluderande och växande Växjö.

Grönt och hälsosamt

Vi har jämlika och jämställda förutsättningar för en god hälsa, ett gott liv. Vi har en varierad och tillgänglig natur. Vi skapar förutsättningar för god hälsa, rörelse och ett aktivt liv. I Växjö skapas förutsättningar för att alla ska kunna vara friska och må bra såväl fysiskt som psykiskt. Vi har en rik och varierad biologisk mångfald i skogarna, odlingslandskapet, vattnet och den bebyggda miljön. Vi bevarar och värdesätter naturens ekosystemtjänster.

Det finns flera orsaker till varför fördjupning av ungas upplevelser av sin livssituation bör genomföras och användas. Det enkla svaret är att unga är

vår framtid, de unga är de kommande vuxna, och att vi därför måste se till att de har en chans till ett lyckat inträde i vuxenlivet. Uppväxten är en viktig tid som sätter prägel på hur vuxenlivet kommer att se ut.

Under barn- och ungdomsåren grundläggs hälso-relaterade levnadsvanor som har stor inverkan på hur individens hälsa kommer att vara under resten av livet (Folkhälsomyndigheten 2013:8).

Unga är identitetssökare och i en identitetsskapande period där instabilitet och osäkerhet kan öka risken för utanförskap i vuxen ålder. Att som ung drabbas av exempelvis psykisk ohälsa ökar risken för att det drabbar den sociala och känslomässiga utvecklingen på ett långvarigt sätt (MUCF 2015A:27).

Skolor får allt svårare att motverka segregation och utanförskap (Johansson, Lindgren och Hellman 2013:13). Studier visar att fler unga som har ensamstående och/eller lågutbildade föräldrar oftare visar tecken på psykisk och fysisk ohälsa än andra unga. Materiella, sociala och kulturella resurser kan alltså starkt relateras till erfarenheter av ohälsa (Johansson, Lindgren och Hellman 2013:111).

Barn och unga är betonad som en angelägen målgrupp för det hälsofrämjande arbetet, vilket bland annat skrivs i regeringens folkhälsoproposition (2007/08:110). Med rätt förutsättningar kan unga bidra till en positiv samhällsutveckling. Medvetenheten om vikten av att rikta fokus mot frågor om barns och ungas hälsa ökar allt mer (Johansson, Lindgren och Hellman 2013:85). Att förbättra hälsan innebär främst att skapa villkor för ett gott liv genom bland annat förebyggande åtgärder och att förändra sociala och strukturella villkor (Ibid).

UNGA IDAG

Begreppet och synen på ungdomar tenderar att vara en bild av ungdomar som en homogen grupp, där instabilitet och psykisk ohälsa förknippas som ett normalt tillstånd, och på så sätt döljer andra aspekter som social position, ojämlikhet, skönhetsideal och identitetssökande.

Faktum är att utredningar konstaterat att det inte är vanligare med problem och kriser under tonårsperioden än under andra perioder av livet (se exempelvis SOU 2006:77).

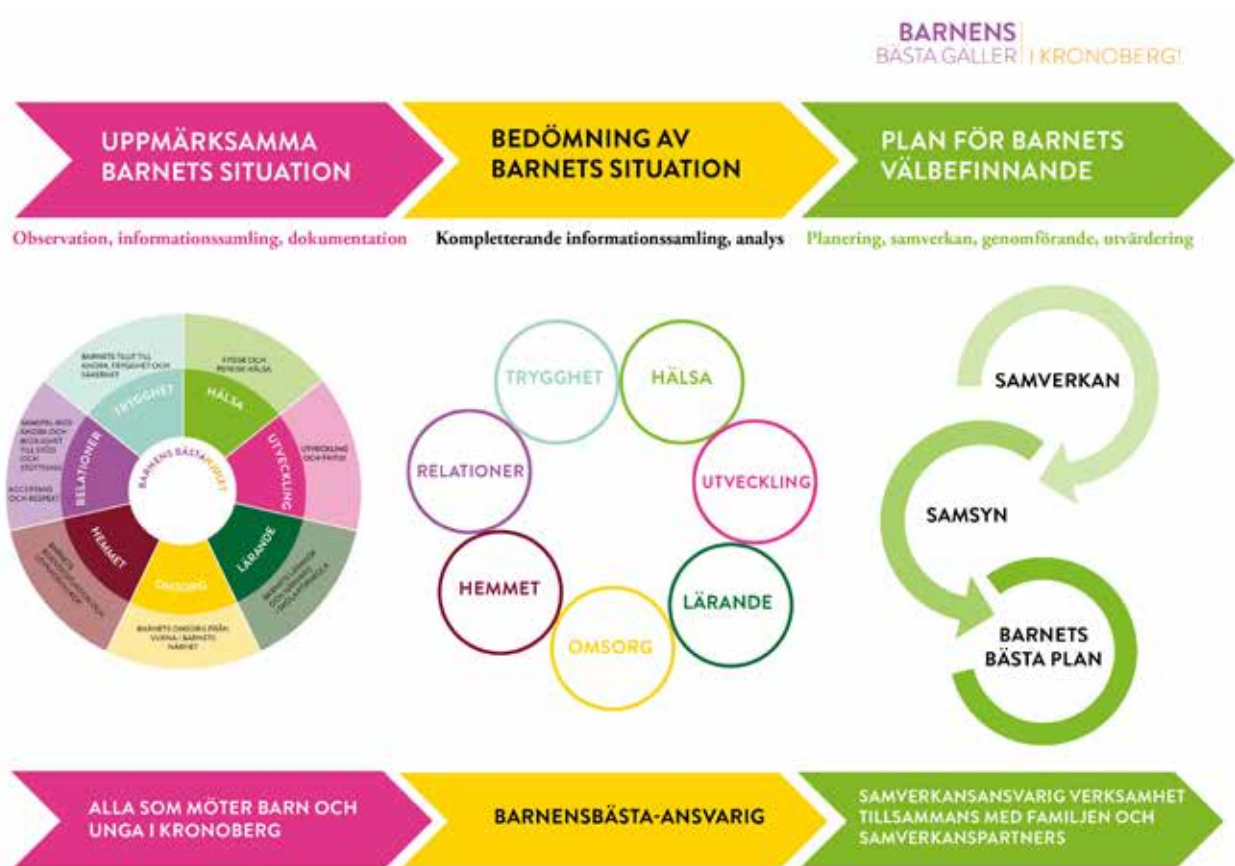
SOCIAL HÅLLBARHET, SAMMANHÅLLNING OCH UTVECKLING

Hållbarhet beskrivs ofta mellan dimensionerna ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet. Alla tre dimensioner krävs för en hållbar samhällsutveck-

ling och en framtid där kommande generationer har möjlighet att tillfredsställa sina behov.

Den sociala hållbarheten handlar om människors tillgång och möjlighet till välfärd genom välbefinnande, rättvisa, makt, rättigheter och individuella behov, för att de ska kunna uppnå sin fulla potential (KTH 2015). Social hållbarhet innebär även att inga grupper i samhället missgynnas strukturellt, dvs. genom de system som finns i samhället. Ett socialt hållbart samhälle har en problemlösningskapacitet för att hantera problem och intressen på ett konstruktivt sätt (Olsson 2012:3).

Utveckling av arbetet med unga och deras levnadsvillkor kan därmed ses som ett sätt att arbeta för den sociala hållbarheten.

Genomförande av enkäten

Totalt antal svarande i 2021 års luppenkät på nationell nivå är 30550 st. (16475 st i åldern 13-16 år samt 14075 st i åldern 16-19 år).

Enkäten genomförs i valfri årskurs, och svarande i Växjö kommun är elever som går i årskurs 8 på högstadiet samt årskurs 2 på gymnasiet. Urvalet representerar alltså ungas upplevelser i ett skede vid mitten av högstadietiden (ca 16 år) och mitten av gymnasietiden (ca 18 år). Jämförelsen i Luppenkätens svarsfrekvens under alla deltagande år ser ut enligt följande:

SVARSFREKVENNS

Fördelning sedan 2006

	2006	2009	2012	2015	2018	2021	Antal
Högstadiet ÅK 8	67%	76%	62%	59,9%	96%	70%	= 1021 st
Gymnasiet ÅK 2	67%	53%	67%	56,8%	92%	69%	= 1416 st

Totalt 1691 st genomförda svar (representerar 5,5 % av alla elever som genomfört Lupp i Sverige 2021).

Antalet inskrivna elever i Växjö kommun i åk 8 för tiden då Lupp genomfördes beräknas till 1012 elever respektive 1416 elever i åk 2 på gymnasiet.

Fördelat på kön

2021	Tjej	Kille	Annan könstillhörighet
Högstadiet ÅK 8	49,6%	48%	2,4%
Gymnasiet ÅK 2	53%	44,9%	2,2%
Genomsnitt 2021 (Åk 8 + åk 2)	51,3%	46%	2,3 %

I tabellen ovan presenteras svarsfrekvensen fördelat på kön. I både åk 8 och gymnasiet åk 2 var det fler svarande tjejer än killar. 2,3 % av de som svarat ansåg sig tillhöra annan könstillhörighet än tjej eller kille. Vilket är en ökning från resultatet 2018. Svartalernativet "Annan könstillhörighet" har funnits med i enkäten sedan 2012.

I årets Luppenkät har ansatsen tagits att inte redovisa svar från personer med annan könstillhörighet i text. Anledningen är det låga antalet svarande i just denna grupp vilket i vissa fall blir missvisande i diagramform då denna grupp är så få individer. Tidigare år som Lupp har genomförts har skillnaderna mellan tjejer och killar också varit relativt små, sett till procentenheter.

Fördelat på födelsebakgrund

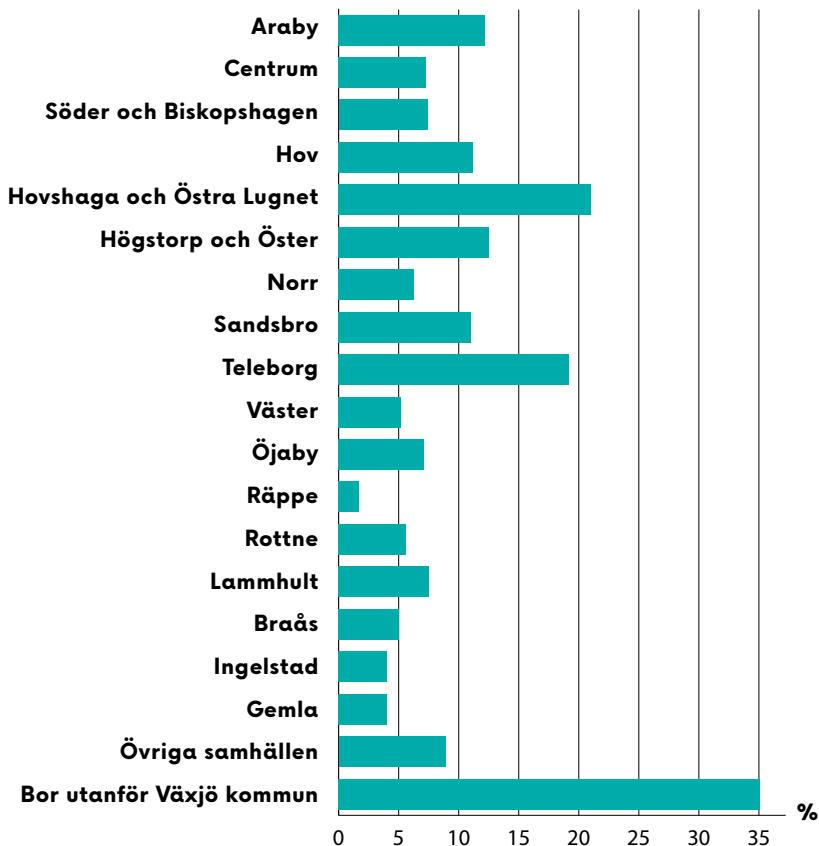
2018	Sverige	Norden	Europa	Utanför Europa
Högstadiet ÅK 8	85,4%	0,2%	4,1%	10,2%
Gymnasiet ÅK 2	80,4%	0,5%	4,9%	14,1%
Genomsnitt 2018 (Åk 8 + åk 2)	82,9%	0,3%	4,5%	12,1%

2021	Sverige	Norden	Europa	Utanför Europa
Högstadiet ÅK 8	86,5%	0,4%	1,8%	11,2%
Gymnasiet ÅK 2	84,1%	0,7%	5,3%	9,9%
Genomsnitt 2021 (Åk 8 + åk 2)	85,3%	0,5%	3,5%	10,5%

I undersökningen är majoriteten av de svarande i båda åldersgrupperna inrikes födda. Ser vi till Växjö kommun som helhet har ca 22 % av befolkningen utländsk bakgrund (född utomlands eller född i Sverige med två utlandsfödda föräldrar). Cirka 15 % av de svarande är födda utanför Sverige medan 85 % är födda i Sverige.

Svarsfrekvens andel svarande fördelat på var eleven bor

Visar resultatet från både åk 8 och Gy åk 2 fördelat på bostadsområde.

Flest svarande bor på Hovshaga och Östra Lugnet (21,5%) och Teleborg (18,6%).

Över 35 % svarande bor utanför Växjö kommun och av dessa tillhör 30,7% gymnasiet. Skillnader mellan årskurserna är att gymnasieelever som svarat bor mer spritt i kommunens bostadsområden.

Svarsfrekvens andel procent svarande fördelat på skola

Svarsfrekvensen för denna fråga var 100% i båda årskurserna.

Skola	%	Skola	%
Teleborg centrumskolan	11,9	Katedralskolan	36,4
Fagrabäckskolan	19,8	Teknikum	7,5
Norregårdskolan	21,5	Kungsmadskolan	26
Braås skola	3,0	Kungsmadskolan gymnasiesärskola	1
Lammhult skola	5,2	Pro Civitas privata gymnasium	11
Kronoberg Skola	0	Växjö Fria Gymnasium	11
Ringsbergskolan	1,8	Växjö Fria fordonsgymnasium	6
Växjö Internationella Grundskola (VIGS)	0	Växjö praktiska Gymnasium	1
Elin Wägnerskolans	8,5	LSB Kreativa gymnasiet Växjö	0,1
Pär Lagerkvistskolans	17,5		
Thoren Framtid	8,3		

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT FÖRE, UNDER, EFTER

Före

Lupp har ända sedan starten 2003 inneburit olika arbetssätt och metoder för insamling, rapporter och analyser. Inför 2021 års Luppenkät skapades en arbetsgrupp med representanter från förvaltningarna kultur och fritid, arbete och välfärd, utbildning och kommunledningen.

Det arbete som bedrivs för unga inom kommunen har stark koppling till dessa verksamhetsområden och som enkäten behandlar. Utbildningsförvaltningen var samordnare och projektledare för att få en tydligare ingång till skolorna vid genomförandet av enkäten. Information om Luppenkäten skickades till rektorer på samtliga 7–9-skolor och gymnasieskolor. Informationen skickades även till vårdnadshavare och pedagoger.

Luppundersökningen öppnades under vecka 40; måndag 4 oktober 2021 och stängde fredagen den 29 oktober, veckan innan höstlovet.

Under

Svarsfrekvensen gick att följa i MUCF:s verktyg "Lupportalen" via nätet.

Efter

2021 års Luppundersökning har resulterat i att alla svaren från åtta målområden har analyserats av de tillsatta analysgrupperna, i vilka resultatet också har diskuterats i sin helhet. Till analysarbetet involverades 25 ungdomar. Dessa ungdomar har haft en geografisk spridning över Växjö kommun och var i samma ålder som de som svarat i Luppenkäten. Ungdomarna hittades via analysgruppens nätverk, tidigare kommunutvecklare, fält, skola och fritidsgårdsverksamheten. Minst tre ungdomar har ingått i varje analysgrupp.

FÖRHÅLLNINGSSÄTT TILL RESULTATET

Lupp är en undersökning och uppföljning av ungdomars upplevelser, vilket innebär att det är deras bild av verkligheten som analyseras här.

Luppundersökningen ger inte bara indikatorer på ungdomars livssituation inom olika områden,

den kan också ge indikatorer på skillnaderna mellan ungdomars upplevelser beroende på exempelvis kön, etnicitet, sexualitet, socioekonomisk bakgrund, ålder och funktionalitet.

Ambitionen med analyserna har varit att det inom varje område ska finnas med ett jämställdhetsperspektiv för att belysa eventuella skillnader och hur olika grupper villkor ser ut i verkligheten när de ställs bredvid varandra. Fokus riskerar annars att endast hamna på hur vi kan förbättra för unga inom specifika områden. Med ett mer övergripande perspektiv kan fokus även läggas på skillnader mellan unga.

I denna slutrapport finns utvalda resultat redogjorda. Diagrammen redogörs i procent och i vissa fall i antal. I en del texter och diagram används begreppet "riket", vilket innebär en jämförelse med de övriga av Sveriges kommuner och regioner som deltagit i undersökningens sammanlagda resultat under 2021.

Samtliga skolor i Växjö kommun har fått information om deltagande i Luppundersökningen. Det är viktigt att visa de goda effekterna av Lupp och vilken användning skolorna kan ha av resultatet, liksom återkopplingen till eleverna efter undersökningen, för att fånga ytterligare intresse hos skolorna.

Sedan Lupp först genomfördes i Växjö kommun har urvalet med åk 8 på högstadiet och åk 2 på gymnasiet varit ungefär detsamma, med undantag för år 2006 och år 2009 då undersökningen genomfördes i årskurs 3 på gymnasiet istället för årskurs 2.

Tack vare 2021 års Luppundersökning i Växjö kommun finns alltså jämförelser av ungas upplevelser arton år tillbaka, med den skillnaden att vissa frågor omformulerats, tagits bort eller lagts till, och därmed kan vara svåra att exakt jämföra.

REFERENSER

I största möjliga utsträckning har källor använts som kunskapsunderlag och komplettering till resultatet. Referenserna är mestadels hämtade från MUCF:s arkiv med nationella studier och undersökningar.

A low-angle, rear-view photograph of children riding bicycles on a paved path in a park. The central focus is a child wearing a purple backpack and dark jeans, riding a red bicycle. To the right, another child in a blue jacket is partially visible, riding a white bicycle. The background shows green trees and a bright, sunny atmosphere. The text is overlaid on the upper part of the image.

”

*Barn har rätt till lek,
vila och fritid.*

BARNKONVENTIONEN, ARTIKEL 31

Fritiden är en viktig del av människors liv som ger utrymme för personlig utveckling, lärande och identitetskapande utifrån individens egna intressen och drivkrafter.¹

Meningsfulla fritidsaktiviteter bidrar till att minska risken för psykisk ohälsa.²

I FN:s barnkonvention som blev svensk lag år 2020 slås fast att alla barn har rätt till vila och fritid, lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.³

Fritid

I enlighet med barnkonventionen arbetar Växjö kommun för att möjliggöra en aktiv fritid för alla barn och unga. Detta sker bland annat genom öppen verksamhet, skapande av mötesplatser samt genom stöd till och samverkan med föreningslivet. Exempel på befintligt utbud är den verksamhet som bedrivs genom Araby park arena, fritidsgårdar, BG, kulturskolan och biblioteken. Under skolloven görs också särskilda satsningar på lovaktiviteter och läger samt Scensommar som erbjuder konserter och kulturupplevelser runt om i kommunen för en bred målgrupp. Ytterligare ett exempel är idrottsskolan #whynottryit, som genomförs i samverkan med RF SISU Småland och föreningslivet, där ungdomar i högstadiet kan prova på olika aktiviteter tillsammans med föreningar.

I Växjö kommun är en majoritet av de unga nöjda med sin fritid men ungdomar i åk 8 är precis som 2018 mer nöjda än ungdomar i åk 2 Gy.

Att idrotta och träna är den populäraste aktiviteten i båda åldersgrupperna. Andelen som läser regelbundet eller besöker biblioteken har minskat sedan föregående mätning och störst är minskningen bland tjejer. Andelen killar och tjejer som uppger att de är medlemmar i en förening har minskat i åk 2 Gy sedan 2018. Intresset för att vistas ute i naturen har däremot ökat.

När ungdomarna får ange vilka typer av fritidsaktiviteter de saknar framhävs framför allt platser där de kan träffas för att umgås och för att utöva olika former av aktiviteter. Exempelvis efterfrågas olika former av aktivitetsplatser med möjlighet till olika typer av bollsport. Tillgång till idrottshallar och avgiftsfria prova-på aktiviteter efterfrågas lika så. Vid skapande av nya mötesplatser anser många att trygghet är viktigt liksom att det är fräscht. Bra personal och generösa öppettider framhålls och att det ska finnas möjlighet att delta i olika aktiviteter för en bred målgrupp utan avgift eller till en liten kostnad.

Socioekonomiska faktorer

Det är känt att deltagandet i fritidsaktiviteter påverkas av socioekonomiska faktorer som bakgrund, familjens ekonomi och föräldrars utbildningsbakgrund. Barn och unga i utsatta områden är generellt mindre nöjda med sin fritid.

Resultaten i undersökningen bekräftar till stora delar denna bild. I åk 2 Gy är ungdomar som har en eller ingen arbetande förälder mindre nöjda med utbudet av fritidsaktiviteter och uppger i större utsträckning att aktiviteter kostar för mycket eller att föräldrarna säger nej. I åk 8 är skillnaderna inte lika framträdande. Ett skäl till detta kan vara att det

finns ett större utbud av avgiftsfria aktiviteter och mötesplatser för yngre barn och unga.

Resultatet i båda åldersgrupperna visar att ungdomar som är födda i Sverige deltar i föreningslivet i markant större utsträckning än ungdomar som är födda utomlands. De med utländsk bakgrund besöker bibliotek, mötesplatser och fritidsgårdar oftare. Totalt sett är ungdomar i de prioriterade områdena Araby, Teleborg och Braås, tillsammans med boende i Centrum, de som i lägst utsträckning uppger att de är del av föreningslivet. Ungdomar i Araby och Teleborg är också de som totalt sett är minst nöjda med det generella utbudet av aktiviteter tillsammans med boende i Rottne. I kommunens fjärde prioriterade område Lammhult är ungdomarna relativt nöjda med det generella utbudet av aktiviteter.

I jämförelsen av olika områden är det samtidigt värt att påpeka att antalet svarande i vissa områden är begränsat varför resultaten ska tolkas med viss försiktighet.

Genusperspektiv

Undersökningen visar att tjejer och i synnerhet tjejer i åk 2 Gy är mindre nöjda än killar med fritiden i sin helhet och utbudet av aktiviteter samt att de i lägre utsträckning är medlemmar i en förening.

Träning och idrott är den aktivitet som är mest populär att ägna sig åt på fritiden bland såväl killar som tjejer, men precis som i 2018 års undersökning ägnar sig killar åt detta i större utsträckning. Att spela olika typer av tv- och datorspel är också betydligt mer populärt bland killar medan tjejer är överrepresenterade när det kommer till kulturella aktiviteter som eget skapande, dans eller teater. Antalet svarande som uppgett att de har en annan könstillhörighet än kille eller tjej är mycket begränsat varför denna grupp exkluderats i analysen av de enskilda frågorna. Det sammantagna resultatet visar dock att personer med annan könstillhörighet är mindre nöjda med sin fritid.

Funktionsvariation

Resultaten visar att ungdomar med en funktionsvariation är mindre nöjda med fritiden och upplever fler hinder för att delta i aktiviteter. Precis som bland ungdomar utan funktionsvariation är den vanligaste fritidsaktiviteten träning och idrott.

Att funktionsvariation är ett hinder för en aktiv fritid stöds bland annat av en nationell kartläggning som Myndigheten för delaktighet genomförde år 2020. Denna visade bland annat att skälen kan vara bristande tillgänglighet och transporter, avsaknad av information, svag privatekonomi samt brist på socialt stöd.⁵

Geografisk betydelse

Ungdomar i Växjö stad är mer nöjda med utbudet av aktiviteter på boendeorten än de som bor i andra delar av kommunen, skillnaden är framför allt framträdande i åk 8. De som bor i tätorter och på landsbygd uppger också i större utsträckning att de inte kan ta sig till aktiviteter.

Pandemins betydelse

De senaste åren har färgats av pandemin vilket fått stor påverkan på hela samhället, inte minst den fria tiden. Som en följd av rekommendationer och restriktioner begränsades tillgången till kultur- och fritidsaktiviteter och mötesplatser. Stora delar av föreningslivet fick pausa eller anpassa sin verksamhet. Dessa åtgärder fick särskild påverkan på redan utsatta grupper i samhället.⁶ Det går inte att säga i vilken utsträckning pandemin påverkat resultaten i denna undersökning men mot bakgrund av övrig kunskap är det rimligt att anta att det är en betydelsefull faktor, som om inte annat kan ha bidragit till att förstärka redan existerande trender. När ungdomarna i enkätens slutdel får möjlighet att tillägga något om hur pandemin påverkat dem är ett återkommande svar att det saknats möjlighet till aktiviteter så som träning och tävling.

FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

- **Fler aktiviteter och mötesplatser för ungdomar i gymnasiet och för tjejer**
- **Avgiftsfria aktiviteter för att stimulera rörelse och deltagande i kulturlivet**
- **Särskilda insatser för att främja läsning**
- **Utvecklad tillgång till jämlika och trygga mötesplatser och anläggningar som möjliggör spontan aktivitet**
- **Utveckla kommunikationen av utbudet för unga via sociala medier, digitalt och andra kanaler**
- **Aktiviteter i samverkan med föreningslivet för att inkludera fler**
- **Riktade insatser för att nå mer utsatta grupper så som unga med funktionsvariation och boende i prioriterade områden**

1) Kommissionen för jämlik hälsa, SOU 2017:47, Nästa steg mot en jämlik hälsa (2017), s.100, 106

Nästa steg mot en mer jämlik hälsa Förslag för en god och jämlik hälsa SOU 2017:47
Slutbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa (regeringen.se) [hämtad 2022-04-21]

2) MUCF, Ung idag 2020, Ungas rätt till en meningsfull fritid (2020), s.9

Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder | MUCF [hämtad 2022-04-21]

3) Barnkonventionen, artikel 31

Läs hela Barnkonventionen - UNICEF Sverige [Hämtad] 2022-04-21]

4) SOU 2017:47, s.106

5) Myndigheten för delaktighet, Aktiv fritid, Redovisning av ett regeringsuppdrag om att kartlägga lokala och regionala satsningar samt tillgången till fritidshjälpmiddel (2020), s.9 - 10
Aktiv fritid - Redovisning av ett regeringsuppdrag om att kartlägga lokala och regionala satsningar samt tillgången till fritidshjälpmiddel (mfd.se) [hämtad 2022-04-21]

6) Barnombudsmannen, Covid-19-pandemins konsekvenser för barn (2021), s.41,
barnombudsmannens-rapport---covid-19-pandemins-konsekvenser-for-barn-slutredovisning-av-regeringsuppdrag_.pdf [hämtad 2022-04-21]

Hur mycket tycker du att det finns att göra på fritiden?

En majoritet av de svarande i båda årskurserna upplever att det finns väldigt mycket eller ganska mycket att göra på fritiden, men de som går i årskurs 8 är betydligt mer nöjda än de som går i åk 2 Gy. I båda årskurserna är killar mer nöjda än tjejerna. Det gäller framför allt i åk 2 Gy. Resultatet är så gott som oförändrat i jämförelse med 2018. I relation till det nationella genomsnittet är ungdomar i Växjö kommun något mer nöjda med utbudet av aktiviteter, framför allt i åk 8. På områdesnivå är boende i Rottne minst nöjda med det generella utbudet av aktiviteter tätt följt av de prioriterade områdena Araby och Teleborg.

Alternativ	Åk 8 – antal	Åk 8 - %	Åk 2 Gy – antal	Åk 2 Gy - %
Väldigt mycket	205	28,9	216	22,1
Ganska mycket	375	52,9	446	45,7
Ganska lite	111	15,7	270	27,7
Väldigt lite/ ingenting	18	2,5	44	4,5
Totalt	709	100	976	100

81,8 % i åk 8 anser att det finns väldigt mycket eller ganska mycket att göra.
I åk 2 Gy är utfallet 67,8%.

Alternativ	Tjejer åk 8 - antal	Tjejer åk 8 - %	Killar åk 8 – antal	Killar åk 8 - %
Väldigt mycket	82	24,5	109	33,5
Ganska mycket	188	56,1	163	50,2
Ganska lite	58	17,3	44	13,5
Väldigt lite/ ingenting	7	2,1	9	2,8
Totalt	335	100	325	100

80,6% av tjejerna i åk 8 anser att det finns väldigt mycket eller ganska mycket att göra.
Bland killar är utfallet 83,7%.

Alternativ	Tjejer åk 2 Gy - antal	Tjejer åk 2 Gy - %	Killar åk 2 Gy - antal	Killar åk 2 Gy - %
Väldigt mycket	92	18	120	27,8
Ganska mycket	237	46,4	194	44,9
Ganska lite	157	30,7	105	24,3
Väldigt lite/ ingenting	25	4,9	13	3
Totalt	511	100	432	100

61,4% av tjejerna i åk 2 Gy anser att det finns väldigt mycket eller ganska mycket att göra.
Bland killar är utfallet 72,7%.

Hur stämmer dessa påståenden in på dig?

”Det finns saker att göra men inget som intresserar mig”

I båda årskurserna är det totalt sett en liten andel som uppger att detta påstående stämmer helt, knappt 7 procent i åk 2 Gy och 8 procent i åk 8. Majoriteten uppger att det inte stämmer alls eller att det stämmer delvis. 2018 uppgav 10 procent av tjejerna i åk 2 Gy att det stämmer helt men utfallet har förbättrats till drygt 6 procent vilket är det samma som bland killarna i samma årskurs. Samtidigt svarar tjejerna i större utsträckning än killarna att det stämmer delvis. I åk 8 är det små skillnader mellan könen.

”Det finns saker att göra men jag kan inte ta mig dit”

Det är ungefär en tredjedel av ungdomarna i båda årskurserna som anger att detta påstående stämmer helt eller delvis men ungdomar i åk 8 uppger i större utsträckning att det stämmer helt. Andelen i åk 8 som uppger att det stämmer helt eller delvis har ökat med 6 procentenheter sedan 2018. Det är totalt sett en betydligt större andel av de som bor utanför Växjö stad som anger detta som ett hinder. Skälet till det är sannolikt att utbudet av aktiviteter och mötesplatser är större i Växjö stad än på övriga orter.

Alternativ	Växjö stad - antal	Växjö stad - %	Tätorter och landsbygd - %	Tätorter och landsbygd - %
Stämmer inte alls	722	74,5	200	56,2
Stämmer delvis	215	22,2	115	32,3
Stämmer helt	32	3,3	41	11,5
Totalt	969	100	356	100

Tabellen visar det sammanställda resultatet i åk 8 och åk 2 Gy. 25,5% i Växjö stad anser att det stämmer helt eller delvis. I tätorter och landsbygd är utfallet 43,8%.

”Det finns saker att göra men det kostar för mycket”

33 procent av ungdomarna i åk 8 anger att det stämmer helt eller delvis medan motsvarande siffra i åk 2 Gy är 39 procent. Det är dock bara cirka 7-8 procent i båda åldersgrupperna som anger att det stämmer helt. Resultatet är i nivå med det nationella genomsnittet. Det är små skillnader mellan killar och tjejer. Centrum är totalt sett den område där störst andel uppger att kostnaden är ett hinder.

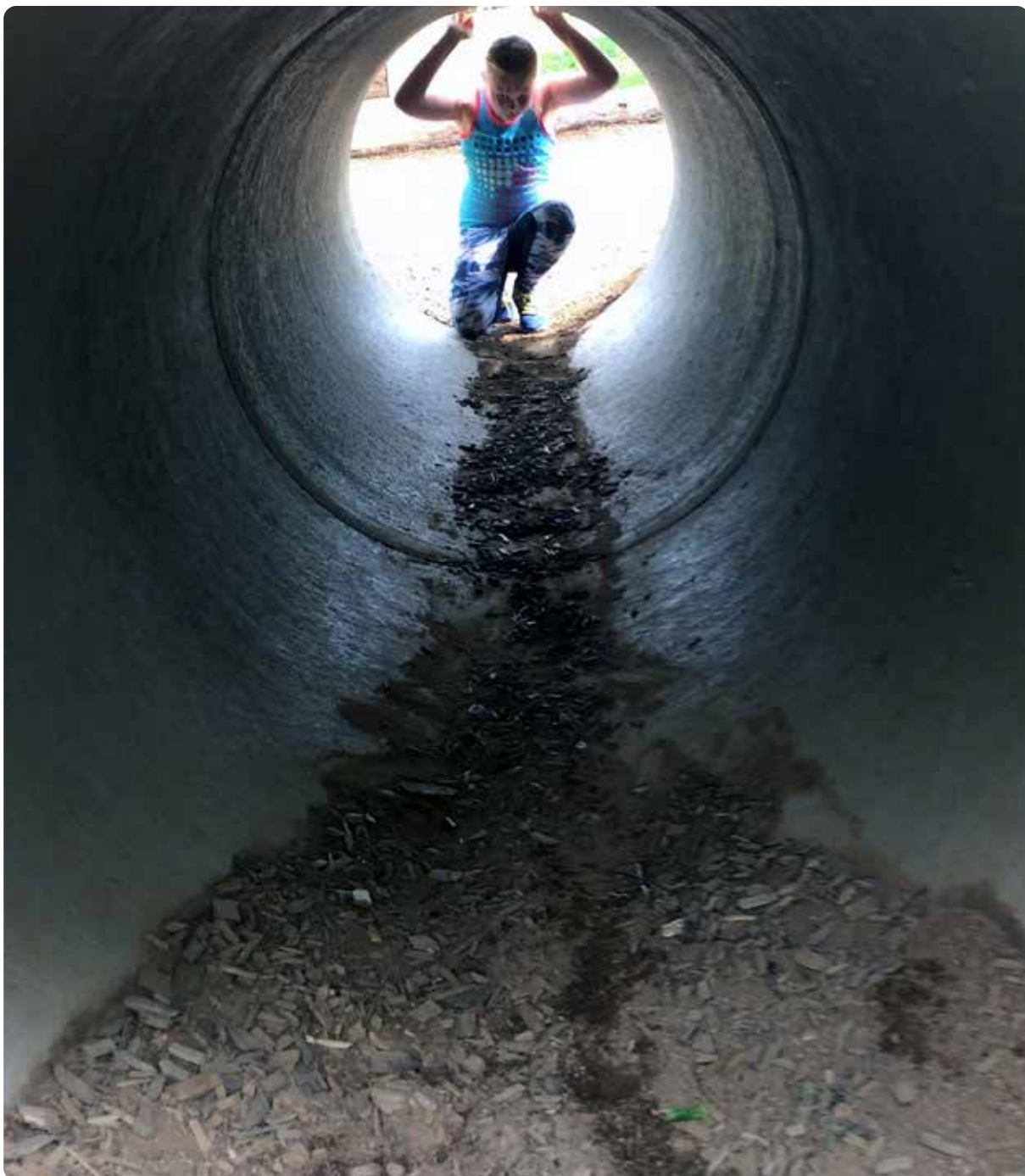
Alternativ	Åk 8 - antal	Åk 8 - %	Åk 2 Gy - antal	Åk 2 Gy - %
Stämmer inte alls	472	67,3	594	61,6
Stämmer delvis	182	26	298	30,9
Stämmer helt	47	6,7	73	7,6
Totalt	701	100	965	100

32,7 % av eleverna i åk 8 upplever att det stämmer helt eller delvis. I åk 2 Gy är motsvarande utfall 38,5%.

Familjens ekonomiska förutsättningar påverkar, av förklarliga skäl, upplevelsen och det gäller framför allt i åk 2 Gy. Av de som har två arbetande föräldrar i denna årskurs anger drygt 34 procent att det stämmer helt eller delvis att jämföra med 49 procent av de som har en arbetande förälder och 68 procent av de som inte har någon förälder som arbetar. En möjlig förklaring till att skillnaden är störst i åk 2 Gy kan vara att utbudet av avgiftsfria aktiviteter och mötesplatser är större för yngre barn och ungdomar.

”Det finns saker att göra men min familj säger nej”

Ungdomar i åk 8 upplever i större utsträckning än ungdomar i gymnasiet att föräldrar säger nej. De allra flesta i båda årskurserna uppger att påståendet inte stämmer alls, 76 procent i åk 8 och 91 procent i åk 2 Gy. En tänkbar orsak kan vara att de äldre ungdomarna tillmätts ett större förtroende och ansvar att styra över sina liv. I båda årskurserna är det en större andel killar som anger att det stämmer helt eller delvis. Vad som framför allt är tydligt är att familjens ekonomiska förutsättningar påverkar möjligheten att utöva fritidsaktiviteter. Bland de ungdomar som har två arbetande föräldrar svarar 15 procent att det stämmer helt eller delvis. I familjer där en förälder arbetar är utfallet 21 procent och i familjer där ingen av föräldrarna arbetar är utfallet 28 procent.

Hur ofta gör du följande saker på din fritid?

IDROTTAR/TRÄNAR

Att idrotta eller träna är den populäraste aktiviteten i båda åldersgrupperna men yngre ungdomar är mer aktiva än de i gymnasiet. 70 procent av de svarande i åk 8 uppger att de utövar aktiviteten flera gånger i veckan att jämföra med 56 procent i åk 2 Gy. Resultatet i åk 8 är avsevärt bättre än genomsnittet i riket där utfallet är 62 procent. Killar i högstadiet är något mer aktiva än tjejer men skillnaden är störst i gymnasiet där 63 procent av killarna svarar att de utövar aktiviteten flera gånger i veckan att jämföra med 51 procent av tjejerna. Att killar generellt är mer aktiva än tjejer stöds bland annat av en tidigare studie genomförd av Folkhälsomyndigheten. Studien som mätte aktiviteten bland 3600 barn och unga i åldern 11 - 15 år visade också att graden av aktivitet sjönk med stigande ålder. De som var mindre aktiva skattade sin hälsa som sämre och upplevde en högre grad av stress i skolan.⁷

SPELA TEATER, SKAPAR MUSIK ELLER DANSAR

Det är en större andel tjejer än killar som utövar dessa aktiviteter regelbundet i båda årskurserna. I högstadiet anger 34 procent av tjejerna att de utövar denna typ av aktivitet en eller flera gånger i veckan. Bland killarna är utfallet 14 procent.

I gymnasiet är motsvarande utfall 28 procent av tjejerna och 19 procent av killarna. Resultatet visar att ungdomar i Växjö kommun är något mer aktiva än det nationella genomsnittet. Ungdomar födda utomlands är något mer aktiva än de som är födda i Sverige.

HÅLLER PÅ MED FOTO, FILM, TECKNAR/MÅLAR, SKRIVER, PYSSLAR, SYR ELLER LIKANDE

Det är cirka 24 procent i åk 8 och 21 procent i åk 2 Gy som ägnar sig åt aktiviteten en eller flera gånger i veckan. Resultatet visar tydligt att tjejer sysselsätter sig med skapande verksamhet i betydligt större utsträckning än killar. 59 procent av killarna i åk 2 Gy har svarat att de aldrig ägnar sig åt detta och hälften av killarna i åk 8 att jämföra med ungefär en fjärdedel av tjejerna i båda årskurserna.

SPELAR TV-SPEL, ONLINESPEL ELLER DATORSPEL

Intresset för olika former av tv- och datorspel skiljer sig markant mellan könen i båda årskurserna. I åk 8 anger hela 93 procent av killarna att de spelar en eller flera gånger i veckan. Detta att jämföra med 33 procent av tjejerna. I åk 2 gy är utfallet 78 procent bland killarna och 21 bland tjejerna. Samma mönster noterades 2018.

LÄSER BÖCKER, TIDNINGAR, ARTIKLAR, BLOGGAR ELLER LIKNANDE

Resultatet visar att läsningen minskat i båda åldersgrupperna sedan föregående mätning och förändringen är störst bland tjejer. I åk 8 anger 43 procent av tjejerna och 35 procent av killarna att de läser en eller flera gånger i veckan. Detta att jämföra med 51 respektive 39 procent år 2018. I gymnasiet är motsvarande utfall 40 procent bland tjejerna och 36 procent bland killarna att jämföra med 54 procent respektive 49 procent 2018. Totalt uppger en dryg femtedel av ungdomarna i båda årskurserna att de aldrig läser. Statens medieråd har konstaterat att det minskade läsandet bland unga utgör en nationell trend och att läsandet avtar med stigande ålder.⁸

Att läsningen minskar snabbast bland tjejer stöds av statistik från MUCF.⁹

Alternativ	Åk 8 – antal	Åk 8 - %	Åk 2 Gy – antal	Åk 2 Gy - %
Aldrig	151	21,6	219	22,6
Någon gång per år	107	15,3	146	15,1
Någon gång i månaden	171	24,4	241	24,9
En gång i veckan	143	20,4	194	20
Flera gånger i veckan	128	18,3	168	17,4
Totalt	700	100	968	100

38,7% av ungdomarna i åk 8 och 37,4% i Åk 2 Gy läser en eller flera gånger i veckan.

BESÖKER BIBLIOTEK

I åk 8 uppger 78 procent att de aldrig besöker biblioteket eller att det sker någon gång per år. I åk 2 Gy är motsvarande utfall 73 procent vilket är en ökning i båda grupperna sedan 2018. Killar besöker i lägst utsträckning biblioteken men det är bland tjejer i åk 8 som besökandet minskat mest, från 32 till 43 procent. Ungdomarna som medverkat i analysgruppen tror att många ser biblioteket som en plats för att låna böcker men att färre kan ha kännedom om att biblioteken erbjuder olika former av aktiviteter. Resultatet visar också att ungdomar som är födda utomlands besöker bibliotek regelbundet i större utsträckning än ungdomar födda i Sverige. Det är i linje med tidigare statistik från Myndigheten för kulturanalys.¹⁰

Alternativ	Åk 8 – antal	Åk 8 - %	Åk 2 Gy – antal	Åk 2 Gy - %
Aldrig	322	45,8	445	45,8
Någon gång per år	224	31,9	259	26,7
Någon gång i månaden	113	16,1	170	17,5
En gång i veckan	34	4,8	64	6,6
Flera gånger i veckan	10	1,4	33	3,4
Totalt	703	100	971	100

77,7% av ungdomarna i åk 8 och 72,5% i åk 2 Gy besöker biblioteket en gång per år eller aldrig.

ÄR UTE I NATUREN

67 procent av ungdomarna i åk 8 anger att de vistas i naturen en eller flera gånger i veckan varav 37 procent uppger att det sker flera gånger i veckan. I gymnasiet är utfallet 60 procent och nästan 30 procent anger att det sker flera gånger i veckan. Det visar att intresset för vistelse i naturen ökat sedan föregående mätning i båda åldersgrupperna då utfallet var 60 procent i åk 8 respektive 54 procent i åk 2 Gy. I jämförelse med det nationella genomsnittet är ungdomar i Växjö något mer ute i naturen.

GÅR PÅ UNGDOMENS HUS, FRITIDSGÅRD ELLER LIKANDE

18 procent av tjejerna i åk 8 och 22 procent av killarna anger att de besöker denna typ av mötesplatser en eller flera gånger i veckan. I gymnasiet är det en mycket liten andel, totalt 4 procent. I åk 8 är det 65 procent som anger att det sker en gång per år eller aldrig och i åk 2 Gy är det 91 procent. Ett viktigt skäl till skillnaden mellan åldersgrupperna är sannolikt att utbudet av mötesplatser för äldre ungdomar är mer begränsat. I likhet med biblioteken indikerar resultatet att ungdomar med utländsk bakgrund besöker dessa mötesplatser oftare. Likaså ungdomar med sämre ekonomiska förutsättningar. Ungdomarna som deltagit i analysgruppen pekar på att en större bredd av aktiviteter skulle kunna locka fler till fritidsgårdar. Samtidigt tror de att många vill umgås med kompisar på andra platser och med stigande ålder växer behovet av att frigöra sig från vuxenvärlden.

GÅR PÅ KONSERT

I båda åldersgrupperna uppger 95 procent att man går på konsert någon gång per år eller aldrig. Det är samma resultat som 2018 och i nivå med det nationella genomsnittet. Tjejer anger i högre grad

än killar att man någon gång per år besöker en konsert. Resultatet säger inte huruvida det beror på avsaknad av intresse, begränsat utbud för den aktuella målgruppen eller om det har att göra med kostnad. Det kan också ha att göra med pandemin då utbudet av denna typ av evenemang varit begränsat.

GÅR PÅ TEATER, MUSIKAL ELLER DANSUPPVISNING

I båda åldersgrupperna anger 97 procent att de går på denna typ av evenemang en gång per år eller aldrig. Det är en viss minskning från 2018 då utfallet var 94 procent. Även här uppger tjejer i större utsträckning än killar att det sker någon gång per år.

GÅR PÅ MUSEUM ELLER UTSTÄLLNING

95 procent i åk 8 och 97 procent i åk 2 Gy går på museum eller utställning någon gång per år eller aldrig. Resultatet är därmed i princip det samma som 2018. Skillnaderna mellan könen är inte särskilt stora.

GÅR PÅ MATCH ELLER ANNAT IDROTTSEVENEMANG

I åk 8 anger 33 procent att de går på denna typ av evenemang en eller flera gånger i veckan. I åk 2 Gy är resultatet 19 procent. Det är vanligare att killar går på denna typ av tillställningar i båda åldersgrupperna. 24 procent i åk 8 och 30 procent i åk 2 Gy anger att de aldrig går på match eller annat idrottsevenemang.

7) Folkhälsomyndigheten, Barn och ungas rörelsemönster, s.3, 2019

8) Statens medieråd, Ungar och medier 2021, En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning (2021), s.26

Ungar & medier 2021 (statensmedierad.se) [hämtad 2022-04-21]

9) MCUF, Ung Idag 2020, s.24 - 25

10) Myndigheten för kulturanalys, Barn och ungas kulturaktiviteter (2017), s.24
Barns-och-ungas-kulturaktiviteter.pdf (kulturanalys.se) [hämtad 2022-04-21]

ANNAT

Det vanligaste svaret bland de som angett "annat" och fyllt i det fria svarsalternativet är varianter på att umgås med vänner. Andra alternativ som ofta förekommer är att umgås med familj, plugga samt titta på olika streamingtjänster.

När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara?

På denna fråga var det möjligt att ange mer än ett alternativ. Den populäraste platsen att träffas är hemma hos varandra, vilket drygt 80 procent i båda åldersgrupperna angett. Andra populära platser är utomhus, i centrum/stan, idrottshall och på sociala medier. Resultatet överensstämmer med vad som konstaterades 2018.

Vad är viktigt för dig när kommunen skapar nya mötesplatser för unga?

Vid skapande av nya mötesplatser anser många i båda åldersgrupperna att trygghet är viktigt liksom att det är fräscht. Bra personal och generösa öppettider framhålls och det ska finnas möjlighet att delta i olika aktiviteter för en bred målgrupp utan avgift eller till en liten kostnad. Ungdomar i åk 2 Gy ger uttryck för att de saknar mötesplatser för sin åldersgrupp.

Tycker du det saknas fritidsaktiviteter där du bor?

Alternativ	Åk 8 – antal	Åk 8 - %	Åk 2 Gy – antal	Åk 2 Gy - %
Ja	170	24	322	33,3
Nej	315	44,4	326	33,7
Vet ej	224	31,6	319	33
Totalt	709	100	967	100

24% av ungdomarna i åk 8 saknar fritidsaktiviteter där de bor att jämföra med 33,3% i åk 2 Gy.

Den grupp som tycker det finns minst fritidsaktiviteter i sitt närområde är precis som 2018 tjejer i åk 2 Gy där 35 procent uppger att man tycker det saknas fritidsaktiviteter. Jämförelse mellan Växjö stad och övriga orter, visar en relativt stor skillnad. Inom Växjö stad tycker 20 procent i åk 8 att det saknas fritidsaktiviteter att jämföra med 32 procent av de boende i övriga orter. I åk 2 Gy är skillnaden betydligt mindre, här tycker 30 procent av de boende inom Växjö stad att det saknas fritidsaktiviteter att jämföra med 34 procent av de som bor utanför staden.

När resultatet från respektive åldersgrupp summeras visar det att ungdomar i Gemla och Ingelstad är minst nöjda. Inom Växjö stad är det boende i Räfte och på Hov. Värt att fundera på är det stora andelen som svarat "Vet ej" på frågan. Samma bild framkom 2018 och det kan indikera att informationen om vad som finns att göra behöver bli bättre. Mer information om utbudet är något som efterfrågas av de ungdomar som deltagit i analysarbetet.

Den totala andelen ungdomar som saknar aktiviteter där de bor har minskat i Araby och Lammhult sedan 2018 och särskilt gynnsam är utvecklingen i Lammhult. På Teleborg har det också skett en minskning men istället har andelen som svarat vet ej ökat kraftigt. I Braås har det skett en liten försämring.

Alternativ	Araby 2021 - %	Araby 2018 - %	Teleborg 2021 - %	Teleborg 2018 - %	Lammhult 2021 - %	Lammhult 2018 - %	Braås 2021 - %	Braås 2018 - %
Ja	29	32,6	21,6	25,6	20	38,6	34	33,3
Nej	34	30,4	29,4	43,3	50	36,8	31,9	35,9
Vet ej	37	37	49	31,1	30	24,6	34	30,8
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabellen visar hur upplevelsen bland ungdomar i båda årskurserna har utvecklats sedan 2018.

Vad är det för fritidsaktiviteter du saknar?

Svaren varierar men det som framför allt är tydligt är att många efterfrågar platser där man kan träffas för att umgås och för att utöva olika former av fysiska aktiviteter. Exempelvis efterfrågas olika former av aktivitetsplatser med bättre möjligheter till olika bollsporter som fotboll, basket men även tillgång till idrottshallar för att exempelvis spela innebandy och delta i prova-på aktiviteter. Tolkningen är att det framför allt är möjligheten till spontan aktivitet som efterfrågas, det vill säga platser och aktiviteter som inte kräver medlemskap i en förening och som kan utövas med kompisar när man har lust till det. Önskemål om fritidsgård och liknande mötesplatser som även är för äldre ungdomar återkommer också liksom simhall. Andra exempel som förekommer är möjlighet att meka med bilar, skapa musik och dansa.

Är du medlem i någon förening?

I åk 8 anger 59 procent av tjejerna och 63 procent av killarna att de är medlem i en förening. Resultatet är därmed oförändrat bland tjejerna i jämförelse med 2018 och i princip det samma bland killarna där utfallet var 62 procent. I åk 2 Gy anger 48 procent av tjejerna att de är medlem i en förening och 51 procent av killarna. Det är en minskning i jämförelse med 2018 då utfallet var 55 respektive 56 procent. I förhållande till riket är ungdomarna i Växjö kommun något mer engagerade i föreningar. Värt att notera är att Växjö kommuns egen statistik över aktivitetsstöd till bidragsberättigade fritidsföreningar, vilket inrymmer en stor del av de föreningar som bedriver barn- och ungdomsverksamhet, indikerar att andelen aktiva är betydligt lägre bland unga i åk 2 än vad enkätsvaren visar. Det kan antas att merparten av de svarande i åk 2 Gy är födda 2004 och den senaste statistiken som avser år 2020 visar att cirka 41 procent av dessa deltog i en fritidsförening vid minst ett tillfälle under året.

Skälet till skillnaden går inte att utröna och faktum kvarstår att unga i gymnasiet är mindre aktiva i föreningslivet än unga i högstadiet. Det minskade deltagandet påbörjas dock redan i tidigare åldrar och många lämnar under högstadiet.

Linnéuniversitetet har tillsammans med RF-SISU Småland och kommunerna i Jönköpings, Kalmars och Kronobergs län även genomfört en undersökning gällande pandemins påverkan på den småländska idrotten. De restriktioner som infördes för att hindra pandemin påverkade framför allt äldre ungdomar och vuxna och enkätundersökningen som riktades till ledare i föreningarna visade att det framför allt var verksamhet för ungdomar födda 2006 och tidigare som minskade. Det finns risk för att en del av dessa inte hittar tillbaka till föreningslivet.

Det är totalt sett ungdomar i Araby som i lägst utsträckning uppger att de är medlemmar i en förening, 38 procent av de boende i detta område. Därefter följer boende på Teleborg (40 procent), i Centrum (43 procent) och Braås (45 procent). I Araby och Centrum uppger en större andel ungdomar i högstadiet att de är medlemmar i en förening i jämförelse med 2018 medan deltagandet har minskat i åk 2 Gy. På Teleborg har deltagandet minskat i båda åldersgrupperna. I Braås har deltagandet minskat i högstadiet men ökat i gymnasiet. Resultatet i båda åldersgrupperna visar att ungdomar som är födda i Sverige deltar i föreningslivet i markant större utsträckning än ungdomar som är födda utomlands. Bland ungdomar födda i Sverige svarar 58 procent att de är medlemmar i en förening att jämföra med 31 av ungdomarna som är födda utomlands.

Vad är skälet till att du inte är med i en förening?

Av de som svarar att de inte är medlem i någon förening anger den största andelen i båda åldersgrupperna att de inte har några direkta intressen. En relativt stor andel anger alternativet "annat" men enkäten ger inte utrymme för närmare beskrivning av vad det innebär.

Alternativ	Åk 8 – antal	Åk 8 - %	Åk 2 Gy – antal	Åk 2 Gy - %
Ingen förening på min hemort/närort gör något jag är intresserad av	72	22,6	148	28,6
Föreningsliv är inget för mig	76	23,9	158	30,6
Jag har inga direkta intressen	125	39,3	181	35
Annat	90	28,3	91	17,6
Totalt	363	114,2	578	111,8

"Jag har inga direkta intressen" är det vanligaste skälet till att inte vara medlem i en förening i båda årskurserna. Mer än ett alternativ kunde anges som svar.

”

*Barn har rätt till utbildning.
Grundskolan ska vara obligatorisk,
kostnadsfri och tillgänglig för alla.*

BARNKONVENTIONEN ARTIKEL 28

Skola

En viktig målsättning för Växjö kommun är att andelen elever som når alla kunskapsmålen och blir behöriga till gymnasieskolan skall öka samt att fler går ut gymnasiet med yrkesexamen eller högskoleförberedande examen. Under 2022 och framgent sätts ett särskilt fokus i kommunens skolor på att stärka och utveckla värdegrundsarbetet. Området är prioriterat och särskilda uppdrag kommer riktas för att stärka förskolans och skolans trygghets- och värdegrundsarbete. Det handlar bland annat om att implementera ett aktivt och konsekvent arbete med nolltolerans mot bland annat kränkningar och grovt språkbruk. Syftet med uppdraget är att öka barns och elevers upplevda trygghet, att öka barns och elevers upplevda delaktighet i värdegrundsarbetet och i det förebyggande arbetet mot kränkningar samt att minska antalet kränkningar. Genom arbetet ska förskolor och skolor främja normer och strukturer som ökar inkludering av alla barn och elever. Utgångspunkten är att alla typer av våld och kränkningar är oacceptabelt inom Växjö kommuns förskolor, skolor och verksamheter. Mot bakgrund av ovan är Luppens resultat av särskild vikt då det finns särskilda frågor i undersökningen som sätter specifikt fokus mot aspekter som har att göra med trygghet, kränkningar och lärmiljö.

Skolan som central arena

Skolan och skolmiljön är en central arena för unga människor, inte minst mot bakgrund av den ansevärda tiden som de tillbringar där. Skolans mest uppenbara roll är den som kunskapsförmedlare. Skolan är därtill en social arena med potential att erbjuda eleverna goda relationer, samhörighet, upplevelser av kompetens och framgång, självkänsla, acceptans, empati och kontakter med vuxna utanför familjesfären.

Ett övergripande mål för Växjö kommuns grund- och gymnasieskolor är att resultat såväl som trygghet och studiero ska öka. Alla barn och elever i Växjö kommun ska främjas i sin kunskapsutveckling och känna lust att lära.

Skolan har i detta sammanhang ett betydande inflytande över elevers kognitiva, sociala och emotionella utveckling då de tillbringar en väsentlig del av sin tid i skolan. En positiv skolgång utgör en resurs för hälsofrämjande levnadsvanor, hälsa och välbefinnande medan en negativ skolgång är en riskfaktor för ohälsosamma levnadsvanor och såväl fysisk som psykisk ohälsa. Oavsett familjeförhållanden och bakgrund är godkända betyg och bra relationer till klasskamrater och lärare viktiga för att minska risken för ohälsa.

Ett viktigt fokus i skolan är att minska skillnaderna mellan olika elevgrupper. Ett vanligt mönster är skillnader mellan pojkar och flickor, såväl i resultat som i upplevelser av skolan som lärmiljö. Forskningen visar att könsskillnader i skolresultat uppstår i ett komplext samspel mellan samhällsliga och kulturella faktorer som exempelvis genusnormer, skolkultur och förväntningar från vuxna och kamrater. Resultaten i Växjö kommuns skolor visar att skillnaderna mellan pojkar och flickor består generellt, men att pojkar i vissa årskurser och ämnen nått högre måluppfyllelse än flickor. Flickor når i högre grad examen än pojkar och har även högre genomsnittliga betyg. Samtidigt har tidigare Luppundersökningar påvisat att flickor mår sämre i skolan och upplever mer stress.

Allt fler barn och elever rapporterar om psykisk ohälsa och en ökande frånvaro. Den psykiska ohälsan är utmaningar som lyfts av såväl lärare som rektorer i Växjö kommuns skolor. Att ha rutiner för att tidigt upptäcka elevers behov av stöd och sätta in åtgärder, främja närvaro samt skapa trygghet, trivsel och studiero är faktorer för framgång. Därav ges detta lite särskild uppmärksamhet under temat skola.

Skolan som skyddsfaktor

Trygghet och trivsel är grunden för elevernas delaktighet och inflytande i sin skolsituation. Det finns studier som visar att elever som får vara delaktiga i planeringen av sina studier, exempelvis kring planering av prov och läxor och arbetsbelastningen över terminerna, också får bättre förmåga att hantera kraven, med mindre stress och hälsobesvär som följd (Forte 2015; Wennerholm Juslin & Bremberg 2004). Andra betydelsefulla faktorer är höga förväntningar på eleverna och ett visat intresse för elever bland personalen, ett fokus på centrala ”basfärdigheter” och förmågor, tydliga mål för lärandet och frekventa uppföljningar av elevernas progression. (Se t. ex. Grosin 1994; Jarl m. fl. 2017.) Skolor som arbetar på detta sätt är även bättre på att kompensera för ogynnsamma faktorer i elevers sociala bakgrund. De har därmed större förutsättningar att fungera som skyddsfaktor för mer resurssvaga elevers etablering i samhället. Forskning pekar tydligt mot vikten av fullföljda studier. Det är väl klarlagt att fullföljda studier är en stark skyddsfaktor medan skolmisslyckanden ökar risken för psykisk ohälsa (Gustafsson m. fl. 2010; Westling Allodi 2010). Arbetet med att förhindra skolsvårig-

heter och motverka brister i den sociala miljön gynnar alltså inte bara elevernas studieresultat och framtida utbildningskarriärer utan är centralt även för välbefinnandet och hälsan.

Mot bakgrund av ovan ämnar följande kapitel ge en bild av hur elever i årskurs 8 grundskolan och årskurs 2 gymnasiet upplever aspekter som har att göra med skolmiljö, relationer, klimat, mobbning, inflytande och delaktighet.

En trygg skolmiljö

En mängd studier visar att elevers upplevelser av trivsel och trygghet påverkar studiemotivation och resultat, och omvänt att mobbing, socialt utanförskap och brist på positiva relationer har negativa effekter på elevers hälsa och prestationer i skolan (Gustafsson m. fl. 2010). Lupp-enkäten inkluderar ett antal frågor som gör det möjligt att beskriva graden av trygghet och förutsättningar för trygghet i skolan. Det handlar särskilt om förekomst av mobbning, rasism, sexuella trakasserier och våld men också om elevernas tillit till att skolan agerar vid mobbning eller kränkning. Här följer några påståenden om skolan:

”Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola?”:

– Jag trivs med stämningen i skolan.

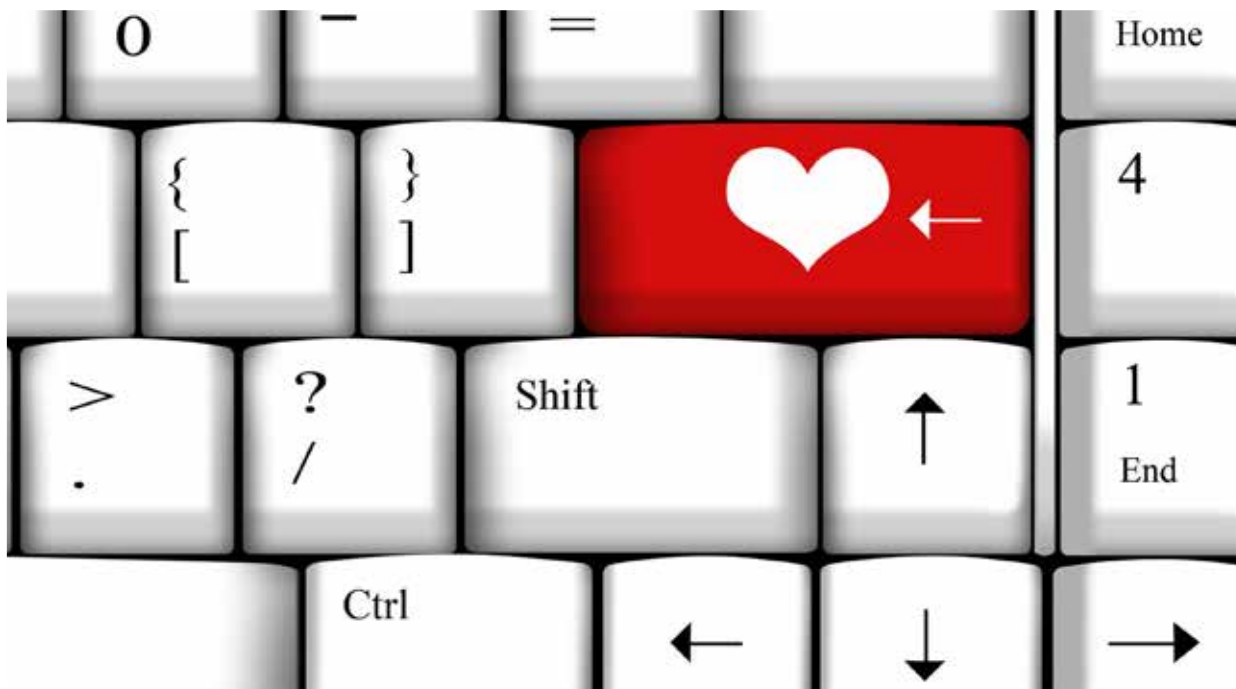
Årskurs 8					Gy År 2			
Svarsalternativ %	Tjejer	Killar	Annan könstillhörighet	Samtliga	Tjejer	Killar	Annan könstillhörighet	Samtliga
Stämmer inte alls	2,7	4,1	6,7	3,5	1,6	2,6	20	2,4
Stämmer till viss del	18,3	10,9	40	15,2	11	10,3	25	11
Stämmer till stor del	47	41,6	46,7	44,4	35	31,9	40	33,7
Stämmer helt	29	40,9	6,7	34,2	51,5	52,9	10	51,3
Vet inte	3	2,5	0	2,7	1	2,3	5	1,7
Antal	334	320	15	669	509	427	20	956

Om svarsalternativen ”stämmer till stor del” och ”stämmer helt” slås ihop, är det fler elever på gymnasiet än i årskurs 8 som uppger att de trivs med stämningen på skolan. Närmare 85 procent på gymnasiet, motsvarande på högstadiet är 79 procent. Generellt är pojkar mer nöjda (82 procent) med stämningen än flickor (76 procent) på högstadiet, medan i gymnasiet är det ingen skillnad mellan flickor och pojkar. Vad som sticker ut mest är emellertid den andel ungdomar med ”annan könstillhörighet” som inte lika stor utsträckning upplever stämningen som god. Det gäller såväl högstadiet som gymnasiet. Även om gruppen är begränsad så är det ett mönster som håller i sig över tid.

Under temat trygghet beskrivs i enkäten ungdomarnas trygghet på ett mer övergripande plan, men även i skolan. På frågan om trygghet i skolan uppger var tionde åk8-elev (10 procent) att hen sällan eller aldrig är trygg i skolan, motsvarande i gy2-gruppen är fyra procent. I gruppen som beskriver sig ha ”annan könstillhörighet” uppger var fjärde elev i åk8 att de sällan är trygga i skolan. Även om merparten åk8-elever totalt sett uppger att de oftast är trygga är det en rimlig ståndpunkt att ”oftast” inte duger i den obligatoriska vardagsmiljö som skolan utgör för ungdomarna. Om vi i stället beskriver andelen som uppger sig alltid vara trygg i skolan framkommer att det gäller totalt 40 procent i åk8. 39 procent av flickorna och 43 av pojkarna uppger att de är fullt ut trygga. I gruppen med ”Annan könstillhörighet” är det enbart 13 procent som uppger att det är fullt ut trygga. Bland Gy2-eleverna är tryggheten mer utbredd.

59 procent av de elever som besvarat frågan uppger att de alltid är trygga i skolan, och likt åk8 är det en större andel pojkar (63 procent) än flickor (57 procent) som uppger att de är fullt ut trygga.

I gruppen annan könstillhörighet på gymnasiet uppger bara en fjärdedel av eleverna att de är fullt ut trygga. Otrygghet kan leda till negativ utveckling för individen, både psykiskt, socialt och hälsomsäsong. En växande känsla av otrygghet kan i allvarliga fall, om det går obemärkt och olöst förbi, få avgörande konsekvenser för personens välmående. Exempelvis riskerar en ungdom som är rädd för, eller konkret utsatt för, kränkningar och mobbning i skolan att både prestera dåligt i skolan och må psykiskt dåligt. Därav kan det vara intressant att se hur eleverna svarat på förekomsten av mobbning, sexuella trakasserier, våld i skolan och i vilken omfattning som skolan agerar på missförhållanden.

”Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola?”:

Mobbning förekommer på vår skola.

Årskurs 8				Gy År 2				
Svarsalternativ %	Tjejer	Killar	Annan könstillhörighet	Samtliga	Tjejer	Killar	Annan könstillhörighet	Samtliga
Stämmer inte alls	22,1	19,9	13,3	20,8	30,4	35,8	25	32,7
Stämmer till viss del	34,3	34,8	26,7	34,4	19,1	20,7	15	19,7
Stämmer till stor del	7,2	5,9	20	6,8	3,2	3,5	20	3,7
Stämmer helt	6,9	7,1	6,7	7	2	2,8	10	2,5
Vet inte	29,6	32,3	33,3	31	45,4	37,2	30	41,4
Antal	335	322	15	670	507	425	20	952

När det gäller förekomst av mobbning vittnar 14 procent av åk8-eleverna om att det förekommer mobbning i skolan, och detsamma anger sex procent av gy2-eleverna. I åk8 är andelarna beträffande rasism och våld jämförbara med mobbning, medan andelen är lite mindre i fråga om sexuella trakasserier. I gy2 är nivån ungefär densamma för samtliga områden. Vid en jämförelse mellan pojkar och flickor är skillnaderna relativt små, förutom förekomsten av våld där såväl pojkar åk8 som gy2 i högre grad upplever att det förekommer våld på skolan. Värt att uppmärksamma, att på samtliga frågor som berör mobbning, rasism, trakasserier och våld, är det en stor andel elever som svarar "vet inte". Så många som en tredjedel i åk8 och över 40 procent av eleverna på gy2 har ingen uppfattning om mobbning förekommer på skolan. Genomgående är det flera elever på gymnasiet som har besvarat frågorna med "vet inte". Orsakerna till detta framgår inte av svaren. Framför allt handlar det om frågor som gäller mobbning, rasism, sexuella trakasserier, hur skolan agerar vid mobbning och hur skolan agerar vid kränkningar.

Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev

Årskurs 8				Gy År 2				
Svarsalternativ %	Tjejer	Killar	Annan könstillhörighet	Samtliga	Tjejer	Killar	Annan könstillhörighet	Samtliga
Stämmer inte alls	7,8	7,8	0	7,6	2,2	7,6	10	4,8
Stämmer till viss del	22,3	15,9	37,5	19,6	10,5	10,4	20	10,7
Stämmer till stor del	25	24,3	25	24,7	24	17,5	25	21,1
Stämmer helt	27,1	30,2	6,2	28,1	23,6	27,7	25	25,4
Vet inte	17,8	21,8	31,2	20	39,7	36,9	20	38
Antal	332	321	16	699	504	423	20	947

När det gäller hurvida skolan agerar när en elev mobbar en annan elev svarar vad fjärde elev i åk8 och vad sjätte elev åk2 på gymnasiet att det inte stämmer alls eller stämmer delvis. Ca 40 procent av eleverna i åk2 på gymnasiet säger sig inte veta, motsvarande andel på högstadiet är 31 procent. Mot denna bakgrund är det särskilt anmärkningsvärt att det är mindre än hälften av gy2-eleverna som har en tydlig uppfattning om att skolan agerar vid mobbning, för gruppen i åk8 är det 53 procent. Detsamma gäller frågan om skolan agerar om en lärare kränker en annan elev där det är mindre hälften av såväl åk8 som gy2 som har en klar uppfattning.

I samband med en workshop tillsammans med elever från högstadiet och gymnasiet fördes diskussioner kring frågan mobbning, sexuella trakasserier och våld och den stora andelen elever som svarar "vet inte". Eleverna menade att en anledning till att svara "vet inte" skulle kunna vara att man inte upplevt förekomst av till exempel mobbning, men att de samtidigt är väl medvetna om att det kan förekomma. Alternativet "vet inte" uppfattades som mer korrekt då alternativet "stämmer inte alls" inte kändes lika rimligt då eleverna kanske inte upplevt detta personligen. Det skulle kunna tolkas som att en stor andel elever de facto inte kommit i kontakt med mobbning men är medvetna om att det kan förekomma. Detta minskar inte vikten av övriga svar, snarare tvärtom.

Betydelsen av att ca 14 procent av högstadiungdomarna har svarat att det förekommer helt eller delvis är viktigt att uppmärksamma.

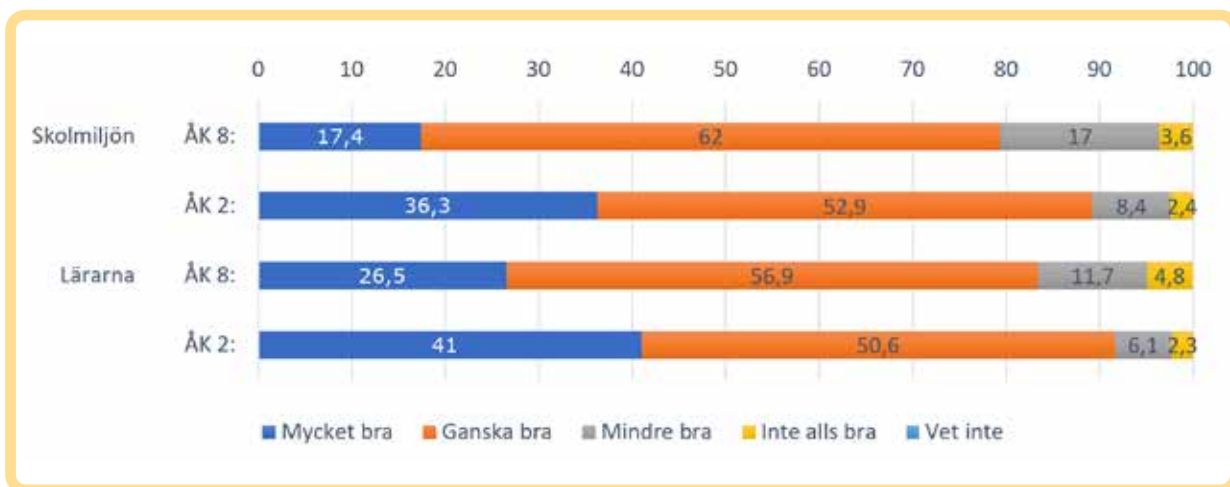
I diskussionen med eleverna framkom även att det kan vara svårt att definiera vad som menas med begreppen mobbning, sexuella trakasserier, rasism och våld. Mot denna bakgrund är det av särskild vikt att skolan förmår fånga upp den här typen av missförhållanden i den utsträckning mobbningen, sexuella trakasserier, rasism och våld sker i skolmiljön, samt vad det kan innebära för den som blir utsatt för det. En viktig nyckel finns i de relationella processerna. Skolor och klassrum som kännetecknas av positiva, varma och stödjande lärar-elevrelationer verkar skyddande mot den här formen av handlingar (Tornberg 2013). Det är således centralt att skolpersonal har kunskap, verktyg och stöd att utveckla ett klassrumsklimat som präglas av värme och omtänksamhet. Det är också tydligt att om skolan ska upplevas inkluderande av fler elever behöver elevhälsans hälsofrämjande och förebyggande arbete genomsyra hela skolorganisationen.

Skolmiljö, lärarna och förutsättningar för lärande

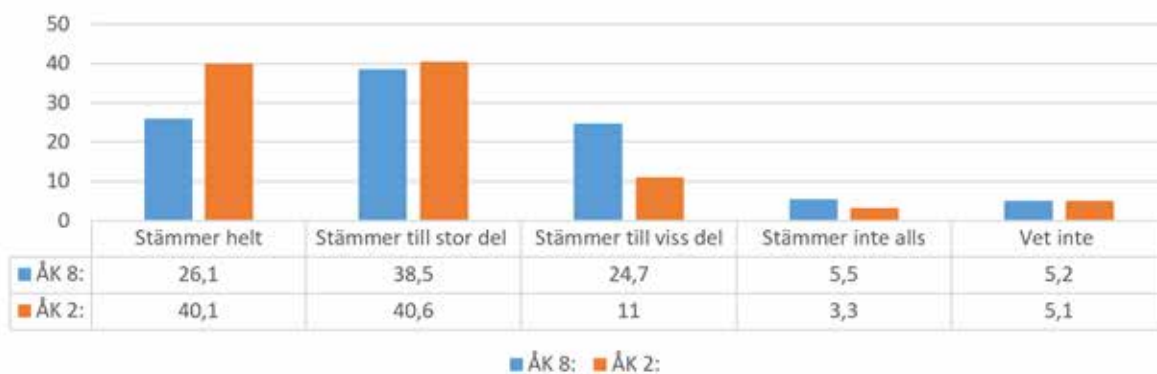
En faktor som har stor betydelse för elevers engagemang i skolarbetet är lärmiljön, eller med andra ord skolans "klimat" och "kultur" (Trondman m. fl. 2012). Det handlar framför allt om positiva relationer, förväntningar, personalens bemötande och förhållningssätt och elevers möjligheter till delaktighet. Men även skolmiljöer där elever utvecklar förtroendefulla relationer med lärare, känner sig uppskattade och får uppmuntran, stöd och stimulans har positiva effekter på lärande.

Tillitsfulla relationer mellan lärare och elever som karaktäriseras av värme, omsorg, och acceptans har visat sig vara gynnsamma för elevers motivation och lärande – och även fungera som skyddsfaktor mot psykisk ohälsa. (Reddy m. fl. 2003) Lupp-enkäten innehåller framför allt tre frågor som försöker fånga upp ovan aspekter. Det handlar dels om hur eleverna värderar skolmiljön och den egna skolans lärare, dels om de uppfattar att elever och lärare bemöter varandra med respekt. Frågan ställdes utifrån vad eleven tycker om:

Mönstren i svarsutfallet känns igen från tidigare mönster: uppfattningarna är mer positiva i gy2-gruppen än i åk8. Andelen som gett ett positivt svar när det gäller uppfattningen om skolmiljön är 79 procent bland åk 8-eleverna och 89 procent bland gy2-eleverna. Det kan konstateras att gymnasiegruppen är mer positiv än i åk8. Resultatet skulle kunna sägas vara rimligt mot bakgrund av att gymnasieeleverna i högre grad har kunnat välja sin utbildning och skoltillvaro. När det gäller elevernas uppfattning om lärarna tycker det stora flertalet elever i både åk8 och gy2 att skolans lärare är ganska eller mycket bra: 83 respektive 93 procent.

Elever och lärare möter varandra med respekt

Även när det gäller frågan om lärare och elever möts med respekt känns mönstret igen så till vida att uppfattningarna är mer positiva i gy2-gruppen än i åk8. När det gäller denna fråga ökar dock skillnaderna mellan de två skolformerna. Andelen som gett ett positivt svar när det gäller uppfattningen huruvida lärare och elever möter varandra med respekt är 65 procent av åk 8-eleverna och 81 procent av gy2-eleverna (är ganska eller mycket bra). Det kan konstateras att gymnasiegruppen är mer positiv än i åk8. Vid en jämförelse mellan flickor och pojkar så är skillnaderna små. Generellt, oavsett skolform, är att gruppen "annan könstillhörighet" sticker ut med att vara mindre nöjda med såväl skolmiljön, lärarna som att lärare och elever möter varandra med respekt.

Det är väl etablerat att positiva relationer med lärare skyddar mot negativa effekter av depressiva symptom som kan uppstå till följd av skolsvårigheter och skolstress (Reddy m. fl. 2003). Positiva relationer med lärare bidrar till elevers känsla av tillhörighet gentemot sin skola, vilket i sin tur visat sig ha stor betydelse för både skolprestationer och psykisk hälsa. När det gäller karaktären av relation mellan elever och lärare pekar forskningen på könsskillnader, där en betydelsefull lärarrelation för flickor karakteriseras av närhet medan det för pojkar snarare gäller frånvaron av konflikter (Westling Allodi 2010).

Ett vanligt mönster är att det är skillnad mellan pojkar och flickor såväl i resultat som i upplevelser av skolan och lärmiljö. Forskningen visar att könsskillnader i skolresultat uppstår i ett komplext samspel mellan samhällliga och kulturella faktorer som exempelvis genusnormer, skolkultur och förväntningar från vuxna och kamrater. Normer för hur flickor och pojkar förväntas vara bidrar till ett socialt positionerande och till att det skapa hierarkier som leder till ett otrött klimat.

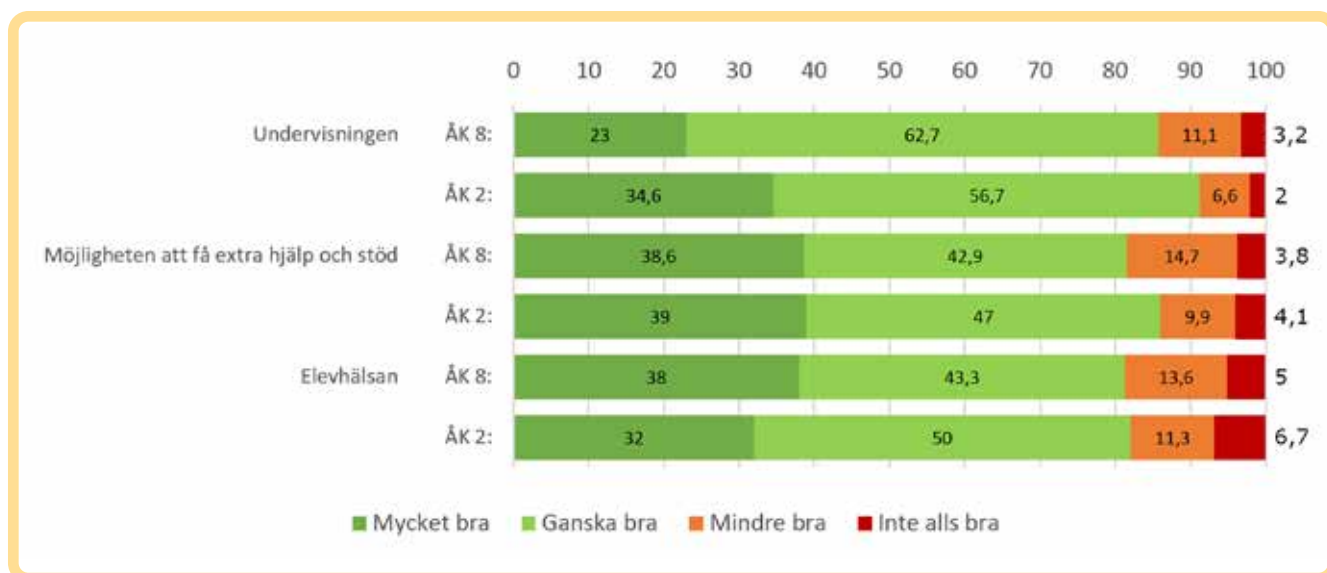
Min lärare behandlar killar och tjejer lika.

Årskurs 8				Gy År 2				
Svarsalternativ %	Tjejer	Killar	Annan könstillhörighet	Samtliga	Tjejer	Killar	Annan könstillhörighet	Samtliga
Stämmer inte alls	9,3	18,4	13,3	13,8	3,3	7,3	15	5,4
Stämmer till viss del	15,6	13,8	6,7	14,5	8,1	11,6	15	9,8
Stämmer till stor del	25,4	21,9	40	24,1	28	24,8	30	26,6
Stämmer helt	40,4	31,6	26,7	35,9	49,2	44,1	25	46,4
Vet inte	9,3	14,4	13,3	11,8	11,4	12,3	15	11,9
Antal	334	320	15	669	508	424	20	952

60 procent av eleverna i åk8-gruppen instämmer helt eller till stor del att flickor och pojkar behandlas lika, motsvarande för gy2-gruppen ligger på 73 procent. I jämförelse mellan pojkar och flickor visas att pojkar i åk8 i något lägre grad upplever att lärarna behandlar killar och tjejer lika, ett resultat som även återfinns bland gymnasieeleverna. Detta är också något som bekräftas i diskussioner med eleverna, vilka menar att det finns olika förväntningar beroende på vilket kön du tillhör. En gymnasieelev beskrev hur hen som kille genom hela sin högstadietid upplevde att det fanns såväl dolda som öppna förväntningar från lärare och omgivning för hur hen skulle förhålla sig till tillvaron i skolan och hur detta påverkade hens skolarbete. När det gäller könsskillnaderna i skolan beträffande både skolresultat, utsatthet, otrygghet och skolrelaterad ohälsa pekar forskningen på vikten av ett normkritiskt perspektiv i värdegrundsarbetet. Normerna behöver hanteras för att till exempel inte killar ska uppleva sig begränsade i sitt handlingsutrymme när det gäller att visa sig ambitiös i skolan (Zimmerman 2018).

Undervisning, stöd och elevhälsan

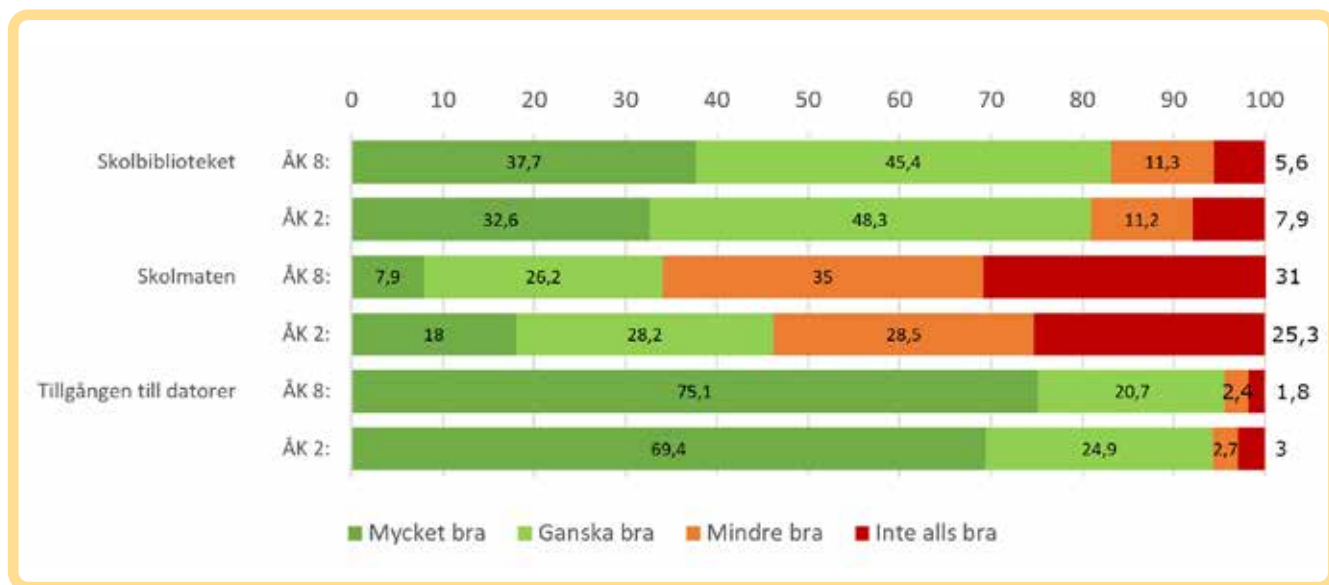
Luppenkäten innehåller två frågor som fångar upp förutsättningen till lärande genom undervisningen och möjligheten till extra hjälp/stöd vid behov. Två övergripande mönster framträder i en övergripande analys: För det första är lite fler nöjda med undervisningen än med möjligheten till extra hjälp/stöd. För det andra är andelen nöjda i båda fallen lite större i gymnasiet år 2 jämfört med år 8. Sammantaget uppger 86 procent av år 8-eleverna att de är ganska eller mycket nöjda med undervisningen, jämfört med 92 procent av de gy2-elever som besvarat enkäten. Beträffande möjligheten till extra hjälp/stöd minskar andelen i båda åldersgrupper till 83 respektive 92 procent. Genomgående verkar fler tjejer än killar, både i år 8 och i år 2 på gymnasiet, anse att undervisningen är "ganska bra" medan fler killar än tjejer anser att den är "mycket bra". Vad tycker du om:

Enligt Lupp-resultaten tycker ungefär 81 procent av år 8-elever att den är ganska eller mycket bra, och något fler i gy2 (82 procent). Killar i gymnasiet är något mer nöjda än tjejer, medan det i högstadiet inte är några skillnader mellan könen. Gruppen "annan könstillhörighet" ligger något lägre i högstadiet. Den stora avvikelsen återfinns i gymnasiet, "annan könstillhörighet", där bara en tredjedel är positiva till elevhälsans organisation.

Lupp-enkäten innehåller även frågor kring ett antal påståenden om, skolbiblioteken, skolmaten, och tillgången till datorer.

Flest positiva svar, närmare 95 procent av eleverna åk8-gruppen och nästan lika många i gymnasiet, uppger "ganska" eller "mycket bra" när det gäller tillgången till datorer. Såväl i åk8 som i åk2 gy är det liten skillnad mellan tjejer och killar. Anmärkningsvärt hög andel av eleverna är negativa till skolmaten. Både i åk8 och gymnasiet är det många som är missnöjda med maten, 67 procent åk8 tycker att skolmaten är "inte alls bra" och "mindre bra", medan det i gymnasiet är något lägre andel (58 procent). Fler killar än tjejer tycker att maten inte är alls bra oavsett årskurs.

Delaktighet och inflytande

Att vara delaktig och att ha inflytande är en central aspekt för hur elever upplever sin tillvaro i skolan. Skolverkets kunskapsöversikt "Delaktighet för lärande" (2015a) beskriver hur elever som ingår i beslutsprocesser utvecklar sin ansvarskänsla. När elever känner kontroll över sin lärandeprocess kan de känna intresse och motivation, vilket möjliggörs genom elevaktivt arbete där elevers perspektiv på undervisningens innehåll blir utgångspunkten för undervisningen. Om eleven ska kunna känna kontroll över sitt lärande är det avgörande att ha möjlighet till inflytande över och delaktighet i val av "arbetsuppgifter, material, arbets-sätt, redovisningsformer eller tempo i undervisningen" (Skolverket 2015a, s. 68). Att ha kontroll över sitt lärande och att kunna påverka verksamheten och känna delaktighet utgör förutsättningen för att eleven även tar ansvar för sitt lärande. Luppenkäten innehåller flera frågor som fångar upp förutsättningen för elevers inflytande och möjligheter att påverka olika områden inom skolan.

- Jag har fått veta vad vi (eleverna) ska ha inflytande över/ ska kunna påverka i skolan

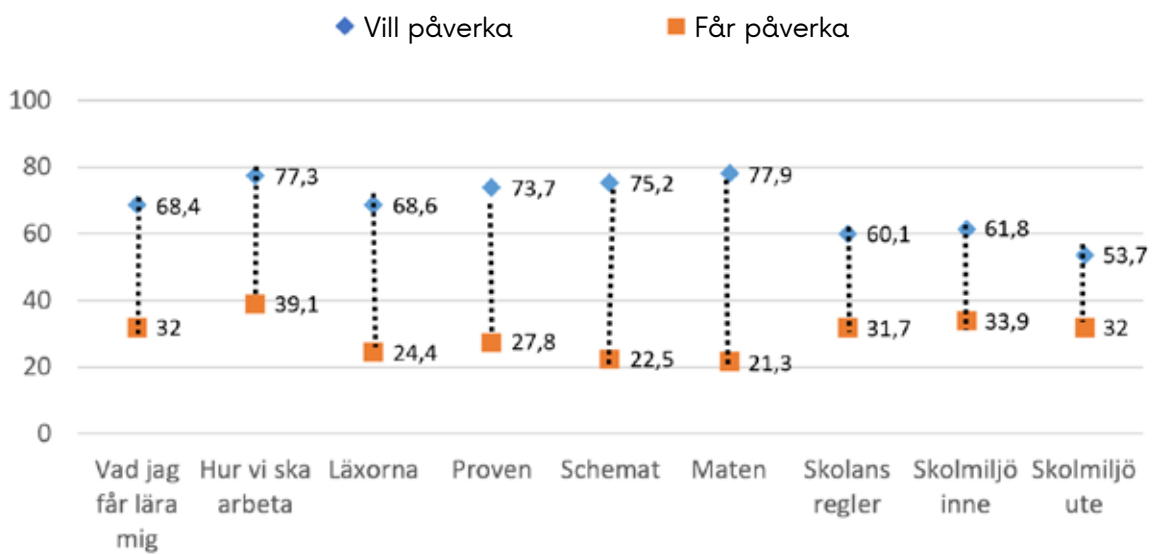
Årskurs 8					Gy År 2			
Svarsalternativ %	Tjejer	Killar	Annan könstillhörighet	Samtliga	Tjejer	Killar	Annan könstillhörighet	Samtliga
Stämmer inte alls	9,1	9,1	6,7	9	6,7	8,1	20	5,4
Stämmer till viss del	13,9	13,4	13,3	13,7	17	16,4	5	11,5
Stämmer till stor del	24,8	25,3	26,7	25,1	30,6	28	30	17,3
Stämmer helt	22,7	22,8	20	22,7	25,7	26,1	15	29,2
Vet inte	29,4	29,4	33,3	29,5	20	21,4	30	36,6
Antal	330	320	15	665	506	421	20	952

Knappt hälften av åk8-eleverna och gy2-eleverna uppger att det stämmer, till stor del eller helt, att de "fått veta vad eleverna ska ha inflytande över/ska kunna påverka i skolan". En stor andel uppger att de inte vet att de har möjlighet att påverka i skolan. Såväl i åk8 som i gy2 uppger mer än vad tredje elev "vet inte". Strax under hälften av eleverna i åk8 och något mer än hälften i åk2 på gymnasiet uppger att det stämmer, till stor del eller helt, att skolans personal lyssnar på elevrådet/elevkåren och tar dem på allvar. Nära en fjärdedel av eleverna i åk8 anger "vet inte", för åk 2 på gymnasiet är motsvarande en tredjedel. Oavsett årskurs så finns inga större skillnader mellan tjejer och killar. Gruppen "Annan könstillhörighet" sticker ut något när det gäller andelen som svarar "vet inte" i högre utsträckning oavsett skolform. Och i båda årskurser är det mindre än hälften som upplever att "skolans personal lyssnar på vad elevrådet säger och tar dem på allvar". Vidare är det mindre än hälften av åk8-eleverna som upplever att skolan uppmuntrar dem till att aktivt medverka i klassråd och elevråd (frågan ingick inte i gy2-enkäten).

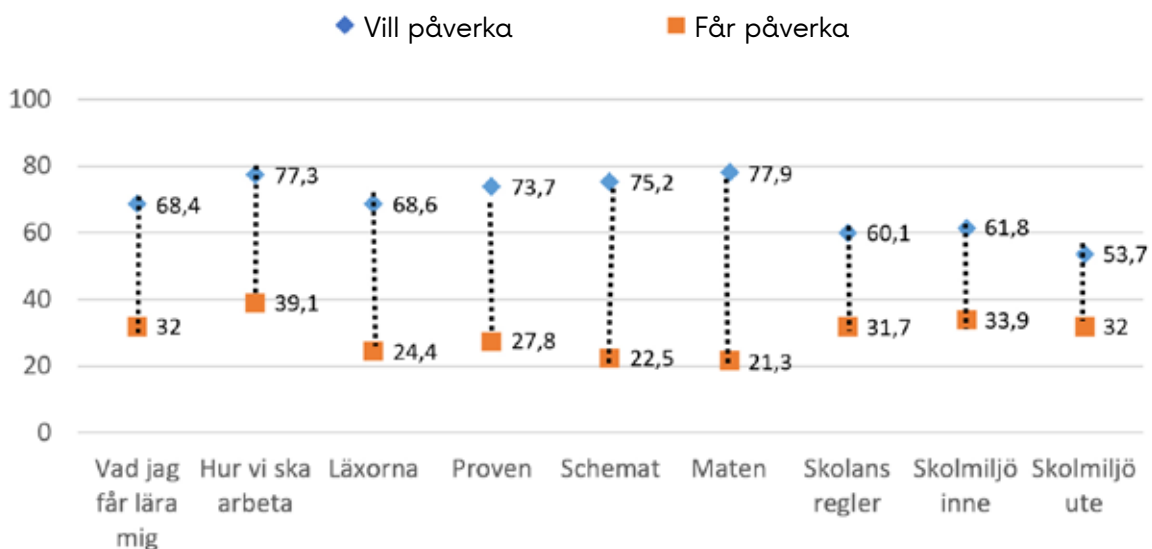
Sammantaget kan det konstateras att drygt hälften av skolorna i åk8 och strax under hälften i gymnasiet har begränsad kännedom om sina möjligheter till inflytande och/eller inte uppleva att skolan uppmuntrar till elevdemokrati genom formella kanaler för elevinflytande. Resultaten skulle kunna tolkas som att, även om det inte är självklart, skolan inte har informerat (eller uppmuntrat) dessa elever. Samtidigt minns såväl unga som gamla inte allt de informeras om och en del upplever alltså också att de blivit informerade till viss del. I vilken utsträckning resultatet bottnar i begränsade insatser från skolans sida eller på ett begränsat intresse från elevernas sida (oavsett varför) är en fråga som kräver fördjupad analys av varje enskild fråga för att kunna besvara.

Genom en annan typ av fråga i enkäten uttrycker dock en majoritet av eleverna att de, ganska eller väldigt mycket, vill vara med och bestämma om en rad olika centrala skolfrågor. Det gäller på högstadiet likväl som i gymnasiet. Intresset för inflytande är lite mer utbrett om hur man arbetar, maten, schemat, läxorna, proven och vad man får lära sig, än skolans "regler" och skolmiljön, såväl inne som ute. Beträffande samtliga dessa områden svarar högst hälften av såväl åk8- som gy2-eleverna att de "ganska" eller "väldigt mycket" vill vara med och bestämma.

Årskurs 8

Årskurs 2 gymnasiet

Även om dessa områden i varierande grad kan anses vara expertfrågor för utbildade pedagoger och annan skolpersonal, är det dock väsentligt färre som upplever att de får vara med och bestämma om samma frågor. Precis som i analysen av enkätsvaren från tidigare lupp-undersökningar framträder därmed ett slags "inflytandegap" När det gäller elevernas faktiska upplevelse av inflytande och av att kunna påverka skiljer sig detta betydligt från den vilja av inflytande de skulle vilja ha. Resultaten blir nästan tvärtom när eleverna ska ange den faktiska upplevelsen av inflytande gentemot vad de egentligen skulle vilja ha inflytande över. Det gäller på högstadiet likväl som i gymnasiet.

Det är tydligt att det framträder ett slags "inflytandegap" över vad elever vill vara med och påverka, och vad elever får vara med och påverka. Allra störst är gapet i fråga om skolmaten, läxorna, schemat och proven. Flest uppger att de får vara med och bestämma om hur man arbetar i skolan, vilket gör inflytandegapet lite mindre inom detta område. Inflytandegapet är relativt lägre även beträffande vad man får regler och skolmiljön. I såväl åk8 som i åk2 gymnasiet visar svaren i stort sett inom alla områden att flickor önskar påverka skolan mer än pojkar. Även på frågan vad man får vara med att bestämma om visar flickor i lägre grad än pojkar att de upplever sig få vara med och bestämma. Det kan således konstateras att inflytandegapet är större för flickor än för pojkar.

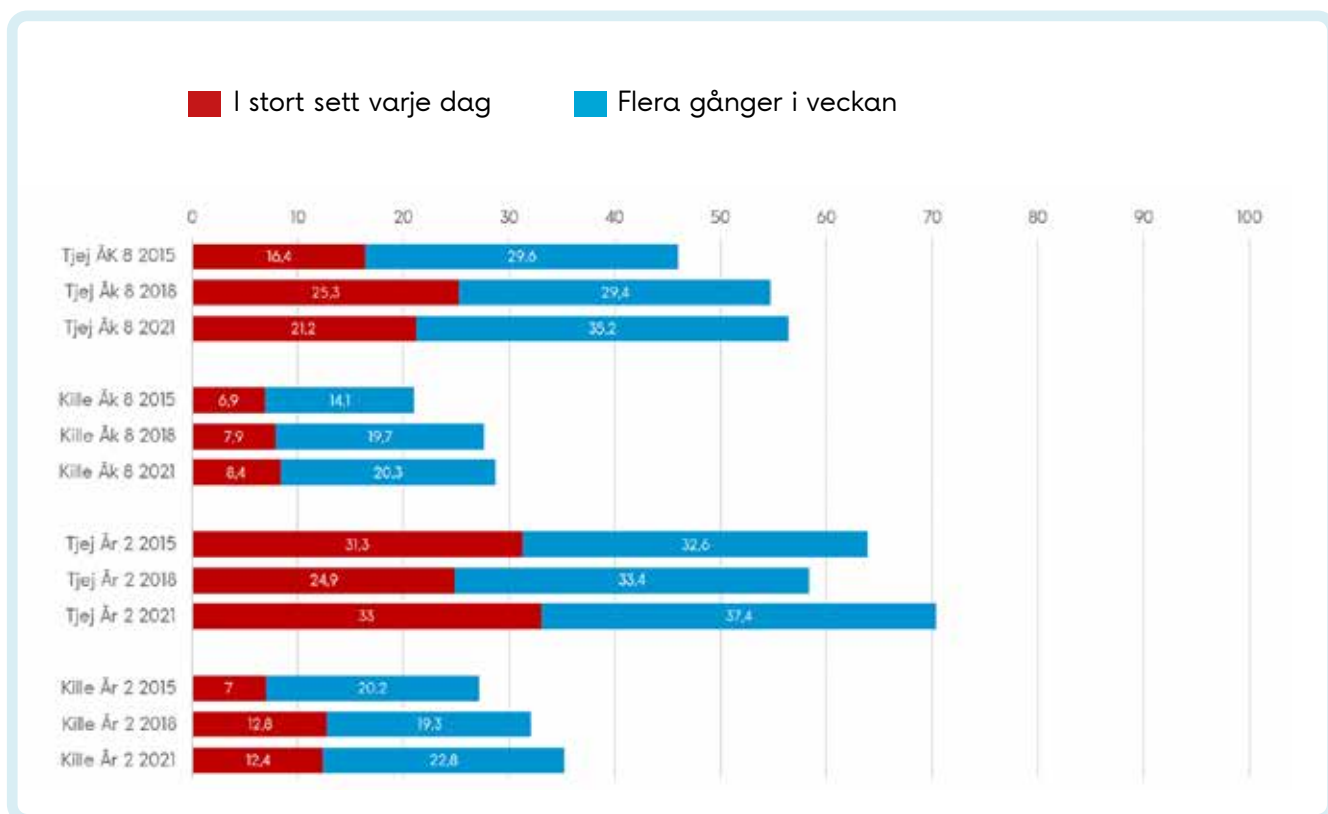

I diskussion med elevgruppen kring inflytande bekräftades resultatet att proven, läxorna, schemat var sådant som upplevdes relevant att kunna påverka. Mycket för att det var aspekter som påverkade elevernas liv på ett mer övergripande plan. Diskussionen ledde vidare till hur skoldagen upplevdes mer generellt. Tillvaron utifrån eleverna upplevs som tämligen stressad, inte minst genom att till exempel prov ofta kommer samtidigt och att upplevelsen är att lärare inte samverkar och att prov och läxor inte anpassas efter elevernas förutsättningar.

Enligt eleverna är stress en del av skoldagen och något som eleverna behöver hantera. Även om majoriteten är relativt trygga och nöjda med sin skolgång finns det andra förhållanden som oroar desto mer. Under temat hälsa i Lupp-undersökningen påvisas att psykosomatiska hälsobesvär är vanligt

hos de unga, inte minst stress, som också är vanligare än tidigare. Könsskillnaden är stor, med väsentligt mer utbredda besvär hos tjejer än killar, det gäller både stress och andra besvär. Detta bekräftas också vid jämförelse med tidigare Lupp-undersökningar. Resultaten visar att nästan varannan ungdom i såväl åk8 som gy2 känt sig stressade flera gånger i veckan: 49 respektive 48 procent. Därefter rapporterar ungefär en tredjedel att de har svårt att somna och drygt en tredjedel att de sover dåligt på natten. Fyra av tio högstadiel elever och nästan varannan elev i gymnasiet uppger att de har känt sig "nedstämd[a], deppig[a] eller nere". Huvudvärk och magont är jämförelsevis lite mindre vanliga besvär. Även beträffande de specifika hälsobesvären är betydelsen av könstillhörighet stor, med mer utbredda besvär bland tjejer än killar.

Hur ofta upplever du stress?

Utveckling här intill bekräftas av Skolverkets rapporter som visar på en markant ökning av stressnivåer, särskilt bland de yngre eleverna och äldre flickor. Fyra av tio högstadie- och gymnasieelever kände sig 2018 oftast eller alltid stressade i skolan. Inom de högskoleförberedande gymnasieprogrammen var motsvarande andel så hög som sex av tio. Överlag kände sig flickor mer stressade än pojkar, särskilt i de högre åldrarna. Mest stressade var flickor i gymnasiet, där sju av tio uppgav att de oftast eller alltid var stressade. Mellan 2012 och 2018 ökade stressen bland tonårsflickor markant. Denna ökning syns inte bland pojkar (Skolverket, 2019a). Resultaten visade att prov och läxor var det som stressar mest. Ju äldre elever desto större skillnader mellan pojkar och flickor i stressnivå. Bland elever på gymnasiet uppgav mer än dubbelt så många flickor som pojkar att de känner sig stressade av prov varje dag eller minst en gång i veckan.

Orsakerna bakom den ökade psykiska ohälsan

kan säkert vara flera. En viss del kan förmodligen förstås av ökad öppenhet för psykisk ohälsa och ökad diagnosticering. Folkhälsomyndighetens analys pekar på att förändrade förhållanden i skolan är en orsak, där det handlar om både ökad stress och sämre prestationer. Man finner också att ökade ekonomiska klyftor kan ha bidragit, tillsammans med övergripande samhällsförändringar. Det handlar exempelvis om förändrade krav på den mer kunskapsintensiva arbetsmarknaden, ökad individualisering, människors förhållande till digitala medier och ökad öppenhet kring psykisk ohälsa. Senare forskning pekar på att den ökade stressen är starkt skolrelaterad. Till exempel finner Linda Hiltunen (2017) i sin avhandling att många unga för en daglig kamp för att hantera kraven inom "perfektionens tyranni", som handlar både om social status och skolans prestationskrav.

"Duktiga flickor" strävar efter normen att vara "lagom perfekt". Onekligen möter elever ett komplext, snabbföränderligt och polariserat samhälle som ställer höga krav på individens förmåga att orientera sig. Lupp-resultaten pekar på att stress, mobbing och otrygghet spelar stor roll för ungas ohälsa, ett resultat som bekräftas i andra studier.

SLUTSATSER

Ungdomarna är i hög grad nöjda med skolan. Både i åk8 och i åk2 på gymnasiet upplever omkring tre av fyra eleverna att stämningen är god på skolan. Även om flertalet elever är nöjda med såväl undervisning, lärare som möjlighet till extra stöd, visar Lupp-resultaten på att vissa mönster som tycks bestå över tid. För att trivas i skolan är det viktigt med god skolmiljö och stämning. Resultaten visar att tjejer upplever sig mer otrygga än killar. Knappt hälften av killarna och mindre än hälften av flickorna (39 procent) i årskurs åtta känner sig alltid trygga i skolan. 14 procent i åk8 uppger att det förekommer mobbning på skolan. Anmärkningsvärt i sammanhanget är att en stor andel av eleverna i både åk8 och i åk2 på gymnasiet, har svarat "vet inte" på flera av frågorna. Genomgående är det fler elever på gymnasiet som har besvarat frågorna med "vet inte". Framför allt handlar det om frågor som gäller mobbning, rasism, sexuella trakasserier, hur skolan agerar vid mobbning och hur skolan agerar vid kränkningar. Mot bakgrund av sådana resultat kan det vara av vikt vilken målbild kommunen skall i fråga om mobbning, trygghet och skolklimat.

I jämförelse med 2018 års Luppundersökning påvisas få avvikelser när det gäller temat skola. I den mån det kan talas om förändringar är de små, men av positiv karaktär. Andelen som upplever mobbning, sexuella trakasserier, rasism och våld har sjunkit något om än marginellt, men det tycks gå åt rätt håll. Uppfattningen om lärarna, undervisningen och möjligheten att få stöd ökar något. Det som sticker ut negativt i relation till 2018 års undersökning är den ökade upplevelsen av stress och psykisk ohälsa och hur våra elever som var med i analysen kopplar denna till skolans tillvaro.

Vissa mönster tycks bestå över tid. Till exempel skillnaderna mellan flickor och pojkar inte minst när det kopplas till trygghet och stress. Ett annat mönster som tycks bestå är att gymnasieelever generellt är mer nöjda med sin skoltillvaro än eleverna på högstadiet. Vidare är det tydligt att elever som definierar sig utifrån annan könstillhörighet är en utsatt grupp inom flera områden.

Det är positivt att ungdomar gärna vill vara med och bestämma över frågor som berör dem i skolan. Tre av fyra elever både i åk 8 och i åk 2 på gymnasiet som uppger att de vill ha "ganska mycket" och t.o.m. "våldigt mycket" inflytande inom ett flertal av områden. På samtliga områden svarar mer än hälften av såväl åk8- som gy2-eleverna att de "ganska" eller "våldigt mycket" vill vara med och påverka. Däremot är det fortfarande betydligt färre som anser att de får vara med. Det finns ett inflytandegap. Årets undersökning visar dock på förbättringar, inte minst inom gymnasiet, där upplevelsen av att kunna påverka har ökat något i jämförelse med 2018. Bland annat upplever eleverna i gymnasiet en större möjlighet att påverka inom flera områden som till exempel proven, läxorna, skolmiljön och skolarbetet. Högstadiet visar dock inte på samma positiva utveckling utan ligger kvar samma nivåer som 2018 års undersökning. Däremot visar högstadieungdomarna en högre vilja att vara med och påverka än tidigare år inom områden som proven, schemat och maten, vilket har inneburit att inflytandegapet har ökat det tre senaste åren när det gäller de här områdena.

Rekommendationer:

Mot bakgrund av ovan underlag skickas några tankar gällande skolans utvecklingsarbete:

Att trivas i skolan är förmodligen en av de viktigaste faktorerna för en god (självskattad) hälsa. Det gäller i både åk8 och gy2. Den starkaste riskfaktorn mot bakgrund av ovan tycks vara frekvent stress, tillsammans med andra riskfaktorer som erfarenhet av mobbning, annan än heterosexuell läggning och otrygghet i skolan. Här finns dock lite skillnader mellan de två åldersgrupperna. I båda grupper framträder dock stress som en av de tydligaste riskfaktorerna, särskilt hos tjejer.

Som tidigare beskrivits är ett övergripande mål för Växjö kommuns grund- och gymnasieskolor att resultat såväl som trygghet och studiero ska öka. Att alla barn och elever i Växjö kommun ska främjas i sin kunskapsutveckling och känna lust att lära. En viktig målsättning för Växjö kommun är att andelen elever som når alla kunskapsmålen och blir behöriga till gymnasieskolan skall öka samt att fler går ut gymnasiet med yrkesexamen eller högskoleförberedande examen. I det målet blir de kommande årens riktning för att stärka förskolans och skolans trygghets- och värdegrundsarbete väsentligt, inte minst för att möta den ökade upplevda stressen och psykiska ohälsan. Vidare är det av vikt att implementera ett aktivt och konsekvent arbete med nolltolerans mot bland annat kränkningar och annan form av utsatthet.

”

*Barnets föräldrar eller annan
vårdnadshavare ansvarar för
barnets uppfostran och utveckling.
De ska också stötta barnet i att
få sina rättigheter uppfyllda.*

BARNKONVENTIONEN ARTIKEL 5

Barn och unga behöver trygga vuxna. Varje barn har rätt att växa upp med sina föräldrar. Det är oftast i familjen som barnet har bäst möjlighet att utvecklas hälsosamt och till sin fulla potential. Om det inte är möjligt har barnet rätt att få leva i en så familjelik miljö som möjligt (Childhood).

Du och din familj

Utveckling sker i ett komplext samspel mellan barnets egna förutsättningar och den miljö barnet vistas i. Barn och unga är själva i högsta grad aktiva i sin egen utveckling och de såväl anpassar sig till som påverkar och påverkas av omgivningsfaktorer (Socialstyrelsen).

Sociala relationer är viktiga under hela uppväxten och i dessa kan finnas både risk och skyddsfaktorer. För små barn är kontakten med föräldrarna den viktigaste relationen och en trygg anknytning är en viktig skyddsfaktor för barns utveckling (Broberg m. fl. 2006). Bristande tillgång till främjande och stödjande relationer är tvärtom en riskfaktor för barnets utveckling och hälsa. Under uppväxtåren kan riskfaktorer utgöras av relationssvårigheter, vårdnadshavares psykiska ohälsa och bristande omsorgsförmåga, konflikter i familjen och bristande socialt nätverk (SOU 2021:34). När barnen är äldre blir andra vuxna och kamrater också viktiga. Att ha kompisar och goda vänner är skyddsfaktorer för hälsan, medan mobbning är en tydlig riskfaktor som kan leda till psykiska besvär.

Upplevd känsla om livet och kompisar Årskurs 8

På frågan "Hur nöjd eller missnöjd är du med ditt liv i sin helhet?" svarar, 84% att de är ganska eller mycket nöjda. 16 % svarar att de är ganska eller mycket missnöjda. På frågan "Hur nöjd eller missnöjd är du med ditt liv när det handlar om kompisar?" svarar 93 % att de är ganska eller mycket nöjda. De som svarar att de är ganska missnöjda med sitt liv när det handlar om kompisar uppgår till 7 %. För de som uppger att de är mycket missnöjda är andelen 2 %

Gymnasiet, år 2

På frågan "Hur nöjd eller missnöjd är du med ditt liv i sin helhet?" svarar 82 % att de är ganska eller mycket nöjda. 18 % svarar att de är ganska eller mycket missnöjda. På frågan "Hur nöjd eller missnöjd är du med ditt liv när det handlar om kompisar?" svarar 92 % att de är ganska eller mycket nöjda. De som svarar att de är ganska eller mycket missnöjda med sitt liv när det handlar om kompisar uppgår till 8 %.

Födelseland och familjens ekonomi Årskurs 8

På frågan "Var är du eller dina föräldrar eller förälder födda" svarar 84 % i Sverige, 0,4 % i Norden, 1,8 % i Europa och 11 % utanför Europa. Av dem som angav att de inte är födda i Sverige hade 26 % bott i Sverige 10 år eller längre, 56 % 4–9 år och 18 % 0–3 år. Av föräldrarna arbetade 91 % respektive 85 %. 8 Cirka 4 % svarar att de är ganska oroliga eller mycket oroliga för föräldrarnas ekonomi.

Gymnasiet, år 2

På frågan "Var är du eller dina föräldrar eller förälder födda" svarar 84 % i Sverige, 0,7, % i Norden, 5 % i Europa och 10 % utanför Europa. Av dem som angav att de inte är födda i Sverige hade 43 % bott i Sverige 10 år eller längre, 41 % 4–9 år och 16 % 0–3 år. Av föräldrarna arbetar 92 % respektive 84 %. 9 % svarar att de är ganska eller mycket oroliga för föräldrarnas ekonomi. Jämfört med tidigare Luppundersökningar upplever elever i såväl högstadiet som i gymnasiet sig i något lägre grad nöjda med sitt liv som helhet, detta stämmer även in när det gäller kompisar. Dock är eleverna i något mindre grad oroliga för föräldrarnas ekonomi än tidigare undersökningar.

A close-up photograph of a child's hand reaching up towards a bright sunset over the ocean. The sun is low on the horizon, creating a strong lens flare and illuminating the scene with warm, golden light. The child's hand is in the foreground, with fingers slightly spread. The background shows the ocean and a distant shoreline under a sky with soft, wispy clouds. The overall mood is peaceful and hopeful.

”

Barn har rätt till bästa möjliga hälsa, tillgång till hälso- och sjukvård samt rehabilitering.

BARNKONVENTIONEN ARTIKEL 24

Fysisk aktivitet är enligt Folkhälsomyndigheten (2021) betydelsefullt, inte bara för skolbarns kroppsliga hälsa, utan också för deras psykiska hälsa.

Hälsa

Bakgrund

Fysisk hälsa

Barn som är mer fysiskt aktiva har också högre livstillfredsställelse och mindre besvär med nedstämdhet, irritation, nervositet och sömnproblem, jämfört med barn som är mindre fysiskt aktiva. Fysisk aktivitet är enligt Folkhälsomyndigheten (2021) betydelsefullt, inte bara för skolbarns kroppsliga hälsa, men också för deras psykiska hälsa.

Rekommendationerna för barn och unga 6–17 år är att vara fysiskt aktiva under veckan, både vardagar och helger. Långa perioder av stillasittande bör brytas av och ersättas med någon form av fysisk aktivitet. Rekommendationerna är pulshöjande fysisk aktivitet i genomsnitt 60 minuter per dag och fysisk aktivitet med hög intensitet och aktiviteter som stärker muskler och skelett minst tre dagar i veckan.

Psykiskt välbefinnande

Den övervägande majoriteten av barn och unga vuxna uppger enligt Forte (2022) gott psykiskt välbefinnande, och det har inte varit några större förändringar över tid.

Folkhälsomyndigheten redovisar svenska resultat från den internationella studien Skolbarns hälsa och hälsovanor som avser barn i åldern 11–15 år.

I studien finns en fråga om att känna hög tillfredsställelse med livet vilket 86 procent av svenska barn gjorde vid den senaste undersökningen 2017/18 då 45 länder deltog. Barn i Sverige anger lägre livstillfredsställelse jämfört med genomsnittet för barn i övriga länder. Under perioden 2001/02–2017/18 skedde inga väsentliga förändringar.

Psykiska besvär

Psykiska besvär bland barn, ungdomar och unga vuxna har ökat de senaste 20–30 åren, med en tydligare ökning under 1990-talet och framför allt de senaste tio åren.

Andelen barn och ungdomar 11–15 år som anger nervositet eller nedstämdhet ungefär varje dag har åtminstone dubblats sedan mätningarna påbörjades i mitten av 1980-talet. Andelen barn och ungdomar som år 2017 hade dessa frekventa besvär var mellan 3–4 procent bland pojkar och 9–13 procent bland flickor. Även frekventa sömnbesvär tycks ha ökat, åtminstone hos flickor. Andelen barn med nedstämdhet eller sömnbesvär i Sverige är nu bland de högsta i Europa (Forte, 2022).

Många unga vågar eller kan inte vara öppna med sin sexuella läggning eller könsidentitet, vilket kan leda till psykisk ohälsa eller undvikande beteenden, att man inte deltar i sammanhang där man riskerar utsatthet (Folkhälsomyndigheten, 2022).

Resultat

Resultaten som redovisas är en jämförelse av svaren mellan 2018 och 2021 på frågan om hur man upplever sin hälsa, om man har olika besvär, några frågor om vanor samt frågan om hur den psykiska och fysiska hälsan eventuellt har påverkats av pandemin.

Ganska bra eller mycket bra hälsa

I båda åldersgrupperna svarar en minskad andel ungdomar ganska bra eller mycket bra hälsa, en särskild minskning till det sämre finns bland ungdomar med annan könstillhörighet.

13–16 år: Ganska bra eller mycket bra hälsa, procent

	2018	2021
Killar	88	82
Tjejer	67	63
Annan könstillhörighet	60	27

16–19 år: Ganska bra eller mycket bra hälsa, procent

	2018	2021
Killar	76	72
Tjejer	60	54
Annan könstillhörighet	83	35

Besvär

Andelen ungdomar som uppger nedstämdhet har ökat, i den yngre åldersgruppen från 23 till 29 procent och i den äldre åldersgruppen från 28 procent till 36 procent. Andelen ungdomar som svarar att de sover dåligt varje natt var i åldersgruppen 13–16 år, 8 procent 2018 och 9 procent 2021 och i åldersgruppen 16–19 år, 10 procent 2018 och 2021. Andra psykosomatiska besvär, som huvudvärk, ont i magen, känt sig stressad och svårt att somna har ökat med några procentenheter i båda åldersgrupperna.

Levnadsvanor

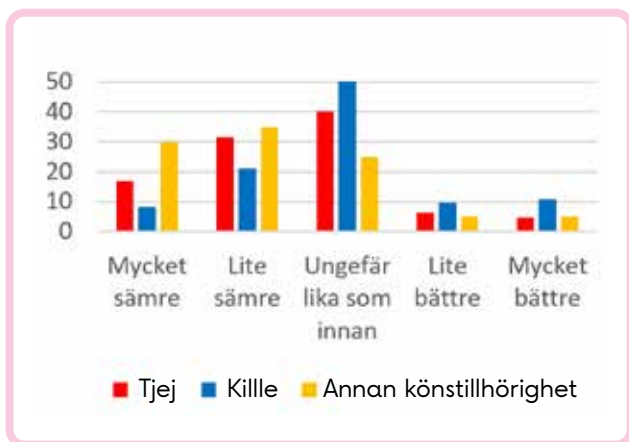
I åldersgruppen 16–19 var andelen som svarar att de dricker sig full en gång/veckan eller oftare var 2018, 14 procent och 2021, 17 procent, andelen som röker varje dag var 2018, 4 procent och 2021, 5 procent och andelen som snusar varje dag ökade från 7 till 15 procent. Andelen som har använt anabola steroider var 2018, 3 procent och 2021, 5 procent. Andelen som har använt narkotika var 2018, 12 procent till och 2021, 10 procent. I åldersgruppen 13–16 år har andelen som röker varje dag varit oförändrat 2 procent och andelen som snusar varje dag var 2018, 1 procent och 2021, 2 procent. Andelen som har använt anabola steroider har varit oförändrat 4 procent. Andelen som har använt narkotika har ökat från 2 till 5 procent.

Pandemin

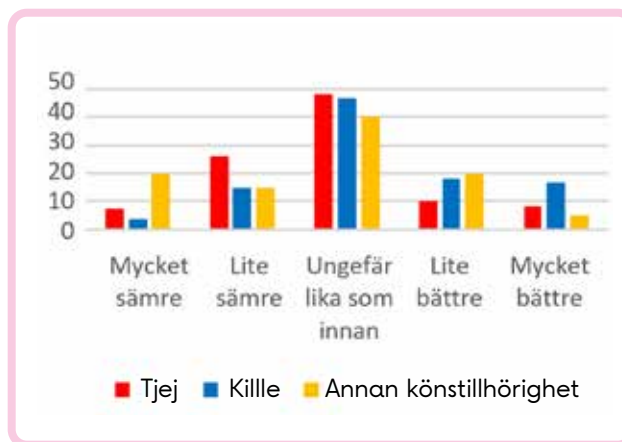
Pandemin hade mer negativ påverkan på den fysiska och psykiska hälsan för åldersgruppen 16–19 år än för åldersgruppen 13–16 år. Pandemin hade mer negativ påverkan på den fysiska och psykiska hälsan för tjejer och ungdomar med annan könstillhörighet än för killar, i båda åldersgrupperna.

– Om du tänker på hur det är nu och hur det var innan Corona-pandemin började, på vilket sätt har ditt liv förändrats på grund av Corona-pandemin?

16–19 år - Min psykiska hälsa är:

16–19 år - Min fysiska hälsa är:

Figureerna visar att i åldersgruppen 16–19 år svarar

- en högre andel att deras psykiska hälsa hade försämrats än andelen som svarar att den fysiska hälsan har försämrats under pandemin.
- 26 procent att deras fysiska hälsa har blivit förbättrad och 15 procent att deras psykiska hälsa har förbättrats under pandemin.

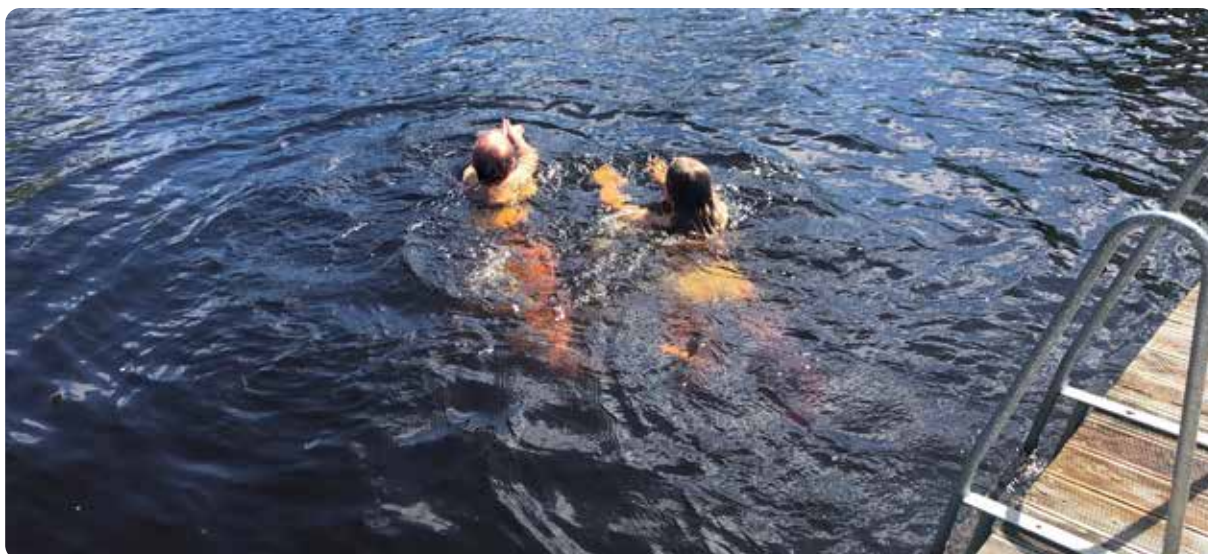
Analys

Resultaten presenteras och analyseras vid två möten tillsammans med tre ungdomar, en kille och två tjejer, från årskurs 8, 9 och gymnasiet årskurs 1. Alla tre förhöll sig aktivt till sin egen hälsa och gjorde aktiviteter för att må bra, till exempel ridning, teater, idrottsträning och meditation. Hälsan definierades som ”att kunna vara som man vill eller göra vad man mår bra av”. Att inte ha bra hälsa var ett uttryck för motsatsen att inte kunna vara som man vill eller göra vad man mår bra av. Alla tre hade positiva och lustfyllda erfarenheter från när skolan hade aktiviteter i skogen ”skogsbad”, att gå i skogen under tystnad utan mobil och bara lyssna. En deltagare säger: ”Det går ju inte att be en hel klass att vara tysta och lyssna på träden, det blir ju bara garv”.

Det fanns också positiva upplevelser i möten med djur: ”Man kan säga vad man vill till hästen utan att hon skvallrar”.

Det är mycket som påverkar hälsan att förhålla sig till; sömn, mobilvanor och ”det sociala”. Sönnen är viktig – dålig sömn kan innebära att nästa dag blir tröttsam. Det är svårt att gå ner i varv efter träning eller vid läsläsning sent på kvällarna. Att vara aktiv i en idrott kan också innebära ganska stora krav, att vara med på alla träningar, ofta sent på kvällar och att prestera inom sin idrott.

Att känna sig ”nedstämd” kan ha olika innebörd och grad. Det kan betyda att man känner sig ledsen med kan också innebära att man inte har någon energi eller är uttröttad. En högre andel tjejer än

killar har svarat att de har dålig hälsa. Men tjejer och killar har nog ändå har ganska lika hälsa. "Killar socialiserar sig lika mycket som tjejer".

En del ungdomar svarar att de hade bättre hälsa under pandemin vilket kan bero på att de sociala förväntningarna på hur man ska vara inte var så stora då. "Pandemin har varit bra för de som trivs bättre hemma". Det finns motivation till att träna; "Efter corona vill man se bra ut igen".

Stress är inte enbart negativt. Det finns positiv stress och negativ stress; "Stress är nödvändigt för att något ska hända, för att man ska få något gjort."

Andelen ungdomar som använder anabola steroider har ökat något men det används ändå av ett litet antal ungdomar - det är svårt att få tag i. Däremot är det allt fler som använder snus "Det är som Tiktok - det är trender. Man använder det inte för att det särskilt bra - man använder det för att andra gör det".

Ungdomar som angett att de har annan konstllhörighet uppger mera ohälsa. Det beror sannolikt inte på annan konstllhörighet i sig utan mera på frågor från omgivningen och deras resa att ha en annan konstllhörighet, "vem är jag?"

Vad kommunen bör göra för bättre hälsa

Hälsan är en del i alla områden eller ingår i alla områden i Luppen. Analysen tillsammans med ungdomarna pekar på några insatsområden:

- Förändringar inom skolan. "Det är för mycket med fyra prov på en vecka". "Skolan skulle vara mycket mera som i Finland där man har ett annorlunda arbetssätt." "Skoldagen skulle vara kortare." "30 elever i en klass är för många. Ibland är det flera elever än det finns stolar." "Man borde ha idrott i början på dagen i stället för i slutet."
- Resurser för ungdomar: "Mera pengar till fritidsgårdarna för att till exempel göra utflykter". "Det borde ordnas aktiviteter också för äldre ungdomar".
- Insatser för att främja vistelse i skog och mark gynnar både psykisk och fysisk hälsa.

Reflektioner

Hälsan definierades i våra samtal med att kunna vara som man vill eller göra vad man mår bra av. Analysen genomfördes tillsammans med ungdomar som förhöll sig aktivt till sin egen hälsa och gjorde aktiviteter för att må bra. Det hade varit intressant att också genomföra en analys med ungdomar som inte har samma förutsättningar eller medvetenhet att kunna vara som man vill eller göra det man mår bra av.

Referenser

Folkhälsomyndigheten (2021): Skolbarn som är fysiskt aktiva rapporterar bättre psykisk hälsa.

Folkhälsomyndigheten (2022): Hur ser ungdomar på snus? - Erfarenheter och insikter från ungdomar om snus och snusanvändning

Forté (2022): Psykiskt välbefinnande, psykiska besvär och psykiatriska tillstånd hos barn och unga- begrepp, mätmetoder och förekomst. En kunskapsöversikt.

”

***Barn har rätt till social trygghet
samt till statligt stöd, ifall föräldrar
eller annan vårdnadshavare saknar
tillräckliga resurser.***

BARNKONVENTIONEN ARTIKEL 26

Trygghet är viktigt ur flera aspekter. Trygghet kan påverka hur och var vi väljer att röra oss, vilka aktiviteter vi väljer att göra samt hur vi mår. Att känna sig trygg bidrar således till en känsla av rörelse- och handlingsfrihet, och det kan bidra till en positiv utveckling hos den unge.

Trygghet

I denna resultatdel kommer tryggheten in på olika platser, utsatthet för brott och mobbing, upplevelsen av att bli orättvist behandlad samt i vilken utsträckning ungdomar vet vart de kan vända sig för att få stöd beskrivas och redovisas för. Kortfattat kan nämnas att trygghetskänslan generellt är hög bland ungdomar i åk 8 och åk 2 i gymnasiet i Växjö kommun, och majoriteten uppger att de inte har blivit utsatta för hot, stöld, misshandel eller sexuellt våld/utnyttjande, mobbning, trakasserier eller utfrysning. De platser som vidare pekas ut som mer otrygga är i centrum, i kollektivtrafiken samt på internet.

Resultat åk.8

”Nu vill vi att du tänker tillbaka på de senaste sex månaderna. Har något av detta hänt dig?”

- Någon har hotat mig
- Någon har stulit från mig
- Jag har blivit utsatt för misshandel
- Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande

Majoriteten ungdomar uppgav att de inte har blivit utsatt för varken hot, stöld, misshandel eller sexuellt utnyttjande/våld. Bland de som uppgav att de har blivit utsatta någon gång de senaste sex månaderna, så är det störst andel som uppgav att någon har hotat en (19 %), följt av stöld (13 %), sexuellt våld/utnyttjande (7%) och misshandel (5 %).

Vidare har killar i högre grad uppgett att de blir utsatta för hot (23 %), stöld (9 %) och misshandel

(8 %), jämfört med tjejer. Bland tjejerna var det 16 % som uppgav att de blivit hotade, 9 % som uppgav att de har blivit bestulna på något, och 3 % som uppgav att de blivit misshandlade någon gång de senaste 6 månaderna. När det däremot kommer till sexuellt våld och/eller utnyttjande så uppgav tjejer i högre grad att de har blivit utsatta. Det är dock en större andel killar som uppgav att de har blivit utsatta för sexuellt våld/utnyttjande år 2021, där det var 11 killar som uppgav att de utsatts, jämfört med år 2018 då det var 3 killar som uppgav att de hade utsatts. Även bland tjejerna är det fler som uppgett att de blivit utsatta för sexuellt våld år 2021 (32 tjejer) jämfört med år 2018 (24 tjejer).

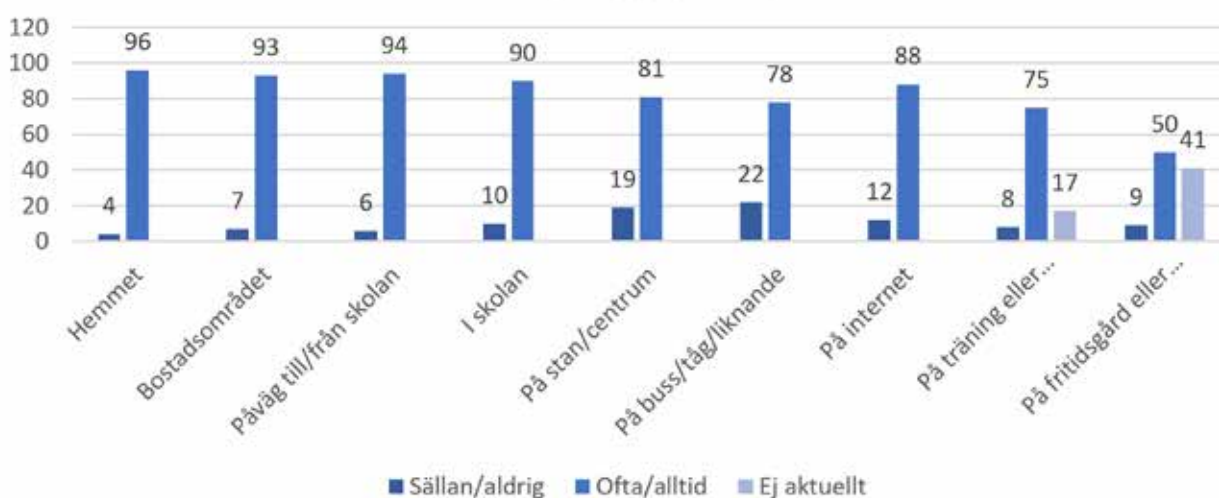
”Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen?”

- I hemmet
- I mitt bostadsområde
- På väg till eller från skolan
- I skolan
- På stan eller i centrum
- På buss, tåg eller liknande

Av resultatet framkommer att majoriteten oftast känner sig trygg på de platser som listas ovan. Den plats som störst andel uppgav att de sällan eller aldrig känner sig trygg på är på buss, tåg eller liknande (22 %), följt av på stan eller centrum (19 %) och på internet (12 %). Det finns vissa skillnader i känslan av trygghet mellan tjejer och killar, där killar i högre grad uppger att de känner sig trygga i på allmänna platser och i sitt bostadsområde.

När det gäller internet går det även att urskilja en skillnad där 55% av killarna svarar att de alltid känner sig trygga jämfört med 26 % av tjejerna. Vi kan se att det hos både tjejer och killar är en större andel som känner sig otrygga på internet jämfört med Luppen 2018. Av resultatet framkommer att det även finns vissa skillnader mellan de olika områdena i Växjö. Det är fler i Araby som sällan eller aldrig känner sig trygga i sitt bostadsområde samt på väg till/från skolan, jämfört med andra områden i Växjö. Det är vidare fler ungdomar i Teleborg som uppgav att de sällan eller aldrig att de känner sig trygga i skolan, på stan/centrum, på buss, tåg eller liknande, samt på internet än i andra områden i Växjö.

Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen? (%)

”Under de senaste sex månaderna, har du blivit mobbad, trakasserad eller utfryst?”

Det framkommer av resultatet att det är 75 % av ungdomarna som uppgav att de inte har blivit mobbad, trakasserad eller utfryst de senaste sex månaderna, vilket är ett liknande resultat som när Luppen genomfördes år 2018. Vidare uppger tjejer i större utsträckning än killar att de har blivit trakasserade, mobbade eller utfrysta. Resultatet visar att bland både tjejer och killar är skolan den plats där det är allra vanligast att bli utsatt för mobbning på, följt av internet/i mobilen.

Andra platser där ungdomar uppgav att mobbing sker är bland annat på stan eller i centrum, på väg till eller från skolan eller hemma. Killar nämner i högre grad än tjejer hemmet som en plats där mobbing, trakasserier eller utfrysning sker, medan tjejer i högre grad nämner stan/centrum som plats där de har blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta än vad killar gör.

”Har du, under de senaste sex månaderna, upplevt att du har blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt?”

Majoriteten (63 %) uppgav att de inte har blivit orättvist behandlade på ett sätt så att de mått dåligt, men tjejer uppger i högre grad jämför med killar att de har blivit orättvist behandlade. Det är 14% av tjejerna som svarar att de har blivit orättvist behandlade, jämfört med 6 % av killarna.

”Vem eller vilka har du känt dig orättvist behandlad av?”

På följdfrågan vem eller vilka har du känt dig orättvist behandlad av nämner både tjejer och killar främst andra elever/ungdomar, personal inom skolan, familj/släkt, eller annan person. Fler svarade år 2021 ”annan person” än när Luppen genomfördes 2018. Det kan dock vara vikt att påpeka att svarsfrekvensen är lägre på följdfrågorna.

”Av vilken eller vilka orsaker tror du att du blev orättvist behandlad?”

Även på följdfrågan gällande orsaker ungdomen tror att ligger till grund för den orättvisa behandlingen är svarsfrekvensen lägre. Av de ungdomar som uppgett att de har blivit orättvist behandlade visar resultatet att det är flest som uppgett att de inte vet varför de har blivit orättvist behandlade. Det framkommer vidare att ungdomarna tror att orsaker till att de blivit orättvist behandlade är utseende, kön, etnicitet eller annan orsak.

”Vet du vart du kan vända dig för att få stöd om du skulle bli illa behandlad eller må dåligt?”

Det var 18 % av ungdomarna som uppgett att de inte vet vart de kan vända sig för att få stöd om de skulle bli illa behandlade eller må dåligt, vilket är ett likande resultat som när Luppen genomfördes år 2018. Det är vidare något större andel killar (19 %) som inte vet vart de kan vända sig till för att få stöd, jämfört med tjejer (15 %).

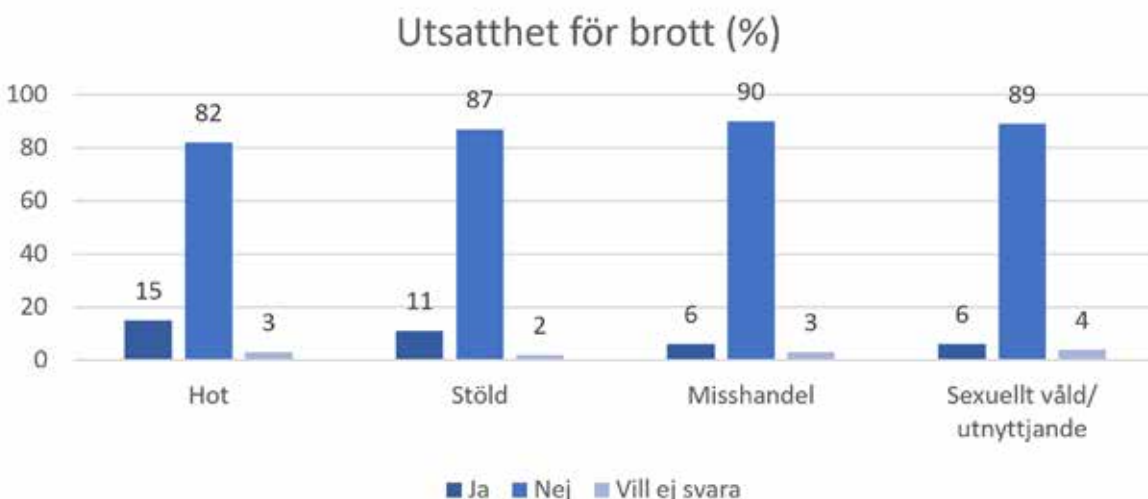
Resultat Gym. Åk. 2

”Nu vill vi att du tänker tillbaka på de senaste sex månaderna. Har något av detta hänt dig?”

- Någon har hotat mig
- Någon har stulit från mig
- Jag har blivit utsatt för misshandel
- Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande

Majoriteten uppgett att de inte har blivit utsatta för hot, stöld, misshandel eller sexuellt våld/utnyttjande. Bland de som uppgett att de har blivit utsatta är det störst andel som uppgett att de har blivit utsatta för hot (15 %) följt av stöld (11 %), sexuellt våld/utnyttjande (6 %) och misshandel (6 %). Det är även ett liknande resultat som när Luppen genomfördes år 2018.

Killar uppger i högre grad att de har blivit utsatta för hot, stöld och misshandel jämfört med tjejer. Däremot är det fler tjejer som uppgett att de har blivit utsatta för sexuellt våld/utnyttjande, där 8 % av tjejerna uppger att de har blivit utsatta jämfört med 4 % av killarna.

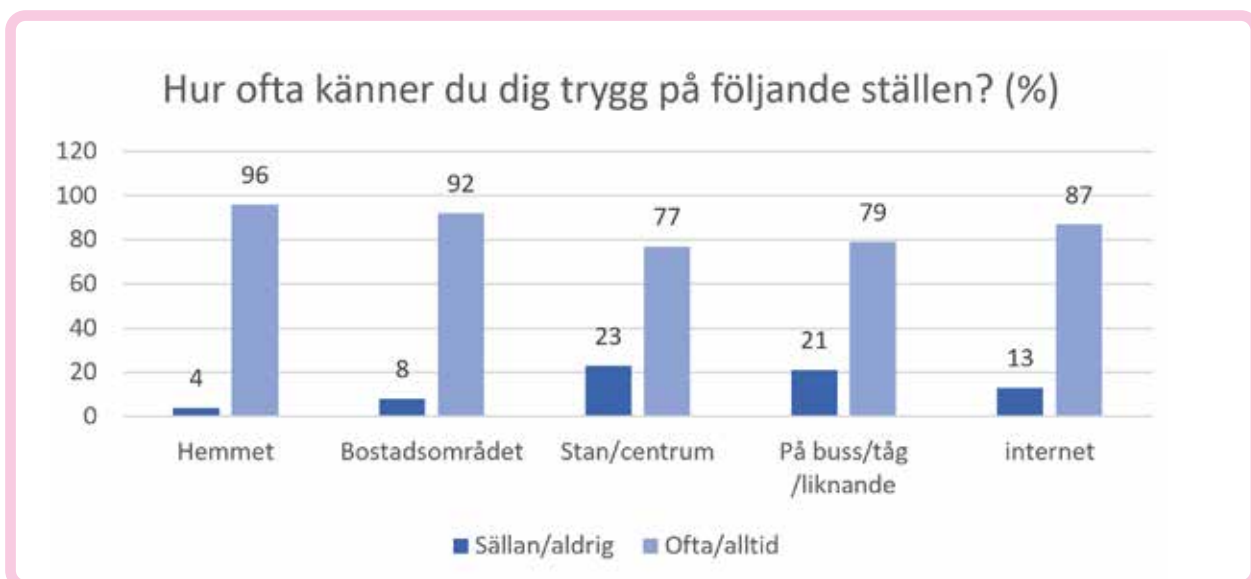

”Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen?”

- I hemmet
- I mitt bostadsområde
- På väg till eller från skolan
- I skolan
- På stan eller i centrum
- På buss, tåg eller liknande

Majoriteten av ungdomarna uppgav att de känner sig trygga på de ovan nämnda platserna. De platser som störst andel uppgav att de sällan eller aldrig känner sig trygga på är i centrum (23 %), buss eller tåg (21 %), samt internet (13 %). När man tittar på skillnader mellan tjejer och killar så kan man se att killar i högre grad uppgav att de känner sig trygga i sitt bostadsområde, på stan eller i centrum, på buss, tåg eller liknande, samt på internet, än vad tjejer uppgav. Det är liknande resultat som när Luppen genomfördes 2018.

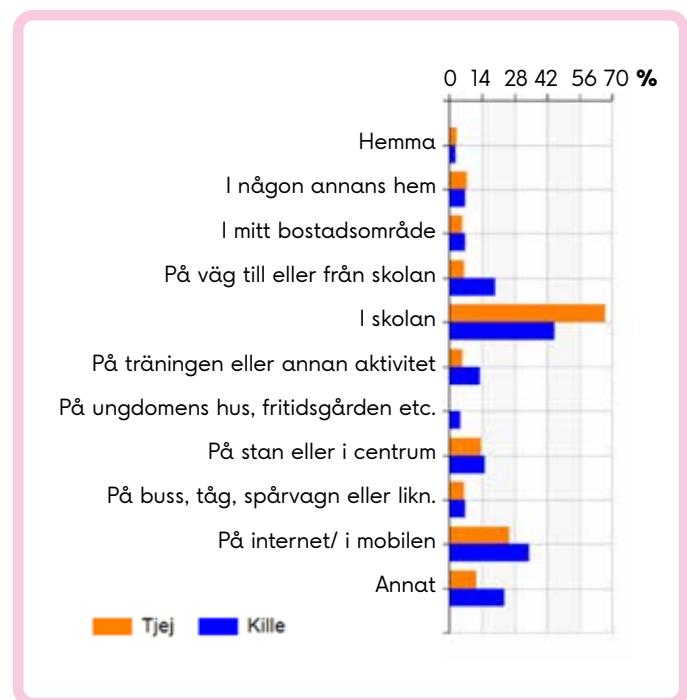

”Under de senaste sex månaderna, har du blivit mobbad, trakasserad eller utfryst?”

Av detta resultat framkommer att det är 81 % som uppger att de inte har blivit mobbad, trakasserad eller utfryst. Tjejer uppger dock i större utsträckning att de har blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta under de senaste sex månaderna. 23 % av tjejerna uppger att de har blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta enstaka gånger eller flera gånger under de senaste sex månaderna jämfört med 12 % av killarna. Det är något fler tjejer som uppgav att de har blivit mobbad, trakasserad eller utfryst jämfört med när Luppen genomfördes år 2018.

”Var blev du mobbad, trakasserad eller utfryst?”

På följdfrågan om var ungdomarna blivit utsatta framkom att bland både tjejer och killar var skolan den plats som allra flest uppgav att de har blivit mobbad, trakasserad eller utfryst på. Förutom skolan uppgav ungdomarna i störst utsträckning internet/ i mobilen och svarsalternativet andra platser där de främst blivit utsatta. Det är även fler tjejer som uppgav att de har blivit utsatta i skolan än killar, medan det var fler killar som uppgav att de blivit utsatta på internet/ i mobilen, och på väg till eller från skolan. Det kan dock vara av vikt att nämna att svarsfrekvensen var lägre på följdfrågorna.

”Har du, under de senaste sex månaderna, upplevt att du har blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt?”

Resultatet visar att majoriteten (65 %) som inte har blivit orättvist behandlad på ett sätt så att de mått dåligt. Det var vidare något fler tjejer som uppgav att de blivit orättvist behandlade. Där det var 42 % av tjejerna som uppgav att de upplevt att de har blivit orättvist behandlade någon gång eller flera gånger, jämfört med 24% av killarna.

”Vem eller vilka har du känt dig orättvist behandlad av?”

Av resultatet framkommer att ungdomarna främst uppger sig ha blivit orättvist behandlade av andra elever eller ungdomar (52 %), personal inom skolan (29 %) familj/släkt (28 %), samt annan person (25 %). Bland de ungdomarna i Araby som svarade så var det vanligast att de uppgav att de har blivit orättvist behandlad av personal inom skolan. Det är en högre andel killar som uppgav att de blivit orättvist behandlade av familj och släkt år 2021 (26%) jämfört med när Luppen genomfördes år 2018 (12 %).

”Av vilken eller vilka orsaker tror du att du blev orättvist behandlad? ”

Majoriteten av respondenterna har angett att de inte vet varför eller annan orsak kring vad de tror att är orsaken till att de har blivit orättvist behandlade. De främsta orsakerna som både tjejer och killar har angett är kön, utseende och etnicitet. Tjejer har i högre grad än killar svarat att de inte vet varför de blivit orättvist behandlade. Under svarsalternativet annan orsak fanns möjlighet att skriva själv, varav tjejerna bland annat nämner personlighet och psykisk ohälsa som orsaker och killar bland annat nämner politiska åsikter och polis som orsaker.

”Vet du vart du kan vända dig för att få stöd om du skulle bli illa behandlad eller mår dåligt? ”

Majoriteten (81 %) uppgav att de vet vart de kan vända sig för att få stöd om de skulle bli illa behandlade eller mår dåligt. Där det är 81 % har uppgett att de vet vart de kan vända sig 2021, vilket är ett liknande resultat som när Luppen genomfördes år 2018 där 79 % uppgav att de vet vart de kan vända sig. Vidare svarar respondenter från Araby i högre grad (28 %) att de inte vet vart de kan vända sig för att få stöd. Det framkommer vidare att det finns skillnader mellan tjejer och killar, där 24 % av killarna uppger att de inte vet vart de ska vända sig för att få stöd jämfört med 14 % av tjejerna. Det är fler killar som inte vet vart de kan vända sig för att få stöd 2021 jämfört när samma grupp svarade på Luppen 2018.

Förslag till åtgärder

- 1. Skolan behöver arbeta mer med att informera och säkerställa** att alla elever vet vart de ska vända sig för att få stöd om behov finns, både inom och utanför skoltid.
- 2. Kartläggning och djupanalys av orsakerna till otryggheten** på de platser som pekas ut som otrygga. Där även ungdomar bör involveras i arbetet med att identifiera specifika platser som är otrygga och analysera orsaker och åtgärder.
- 3. Mer kunskapshöjande insatser riktat till både yrkesverksamma och ungdomar** kring ungdomars utsatthet på nätet.

SAMMANFATTNING OCH UNGDOMSPERSPEKTIV

I analysarbetet av Luppen 2021 bjöds ett antal ungdomar in för att delta och analysera resultatet. Gällande resultatet kan det även vara värt att nämna att svarsfrekvensen generellt är relativt hög, och den är vidare något högre bland tjejer jämfört med killar. Emellertid sjunker svarsfrekvensen på följdfrågorna. I analysen har vidare kategoriseringen Annan könstillhörighet valts bort när skillnader mellan kön har beskrivits, detta på grund av att det är för få respondenter som har valt denna kategori.

Sammanfattningsvis är trygghetskänslan hög bland ungdomar både i åk 8 och åk 2 på gymnasiet i Växjö kommun, och majoriteten uppger att de inte har blivit utsatta för hot, stöld, misshandel eller sexuellt våld/utnyttjande, mobbning, trakasserier eller utfrysning. Bland de som svarade att de hade blivit utsatta var det i högre grad killar som uppgav att de blivit utsatta för hot, stöld och misshandel, medan tjejer i högre grad uppgav att de hade blivit utsatta för sexuellt våld och/eller utnyttjande och mobbning, trakasserier eller utfrysning. Vidare är de platser som pekas ut som mest otrygga: buss, tåg eller liknande samt på stan eller i centrum. Det är fler tjejer än killar som känner sig otrygga på internet, i kollektivtrafiken samt i centrum. I jämförelse med Luppen 2018 är det även en marginellt större andel ungdomarna som känner sig otrygga.

Ungdomarna som bjöds in att delta i analysarbetet nämner att de generellt känner sig trygga, samtidigt bekräftades de platserna ovan som pekas ut som mer otrygga. Ungdomarna nämnde vidare att det generellt känns tryggare om det är fler människor som är i rörelse både under dag- och kvällstid, och de nämnde fortsatt att de känner sig mer otrygga när de är ensamma ute på kvällen och/eller när de är på busshållplatsen och på bussen. Däremot berättade ungdomarna att det kan kännas otryggt trots att det är mycket folk i rörelse, exempelvis under kollektivtrafikens rusningstid.

”Rushhour-tider på buss lite jobbigare, mycket folk med olika personligheter, vet inte om någon kommer säga eller göra något”

Av resultatet framkommer vidare att majoriteten av ungdomarna inte har blivit orättvist behandlade på ett sätt som har fått de att må dåligt. Av de som svarade att de har blivit orättvist behandlade var det flest tjejer i åk 8 uppgav att de hade blivit orättvist behandlad, det är dock ingen betydande skillnad mellan tjejer och killar i åk 2. Vidare uppgav ungdomarna att de främst har blivit orättvist behandlade av andra elever/ungdomar, familj/släkt och personal inom skolan, samt att de flesta inte vet varför de blivit orättvist behandlade. Men att vissa tror att det beror på utseende, kön och/eller etnicitet.

Ungdomarna som bjöds in att delta i analysarbetet lyfte främst att skolan var den plats där orättvis behandling främst sker. Det framkom vidare att de upplevde att kön eller etnicitet var orsaker till orättvis behandling, exempelvis nämndes att tjejer/personer med utländsk bakgrund kan vara lika högljudda men blir mer tillrättavisad än vad killar/personer med svensk bakgrund blir. Ytterligare är det ungefär åtta av tio i både åk 8 och åk 2 på gymnasiet som uppgav att de vet vart de kan vända sig för att få stöd om de skulle bli illa behandlade eller mår dåligt. Det är ungefär lika stor andel som i Luppen 2018. Däremot är det fler killar än tjejer i båda årskurserna som inte vet vart de ska vända sig för att få stöd.

Ungdomarna som deltog i analysarbetet nämner att de i första hand vänder sig till vänner för att få stöd eller behöver prata med någon. Men att de vet om att det finns skolpersonal som de kan vända sig till för att få stöd om de mår dåligt eller blir illa behandlad. Det framkommer dock att de inte i lika stor grad vet vart de kan vända sig för att få stöd utanför skoltid, vilket de även lyfte upp som ett viktigt område att prioritera i det fortsatta arbetet.

”Inte orolig här i resecentrum, hade inte varit rädd att gå på offentliga platser men kanske tagit distans – men känner mig allmänt inte så otrygg”

A person wearing blue jeans and grey sneakers is holding a black backpack. The backpack has a circular logo on the top flap that reads "UNSPIN". The person is standing on a concrete surface next to a brick wall. The image is used as a background for a quote about children's rights.

”

Barn har rätt att skyddas mot ekonomiskt utnyttjande och mot arbete som är skadligt eller som hindrar barnets skolgång.

BARNKONVENTIONEN ARTIKEL 32

Arbete

Ungdomarna har via Luppen och i resonemang svarat på fyra frågor. Nedan presenteras deras svar samt analys under två rubriksättningar *Känslan för entreprenörskap* och *Väcka intresse tidigt*. Rubriksättningarna är utformade för att inkludera alla de frågeställningar som ungdomar svarat på i Luppen.

Resultat från åk 8 presenteras i mycket liten omfattning med anledningen av att de är mycket begränsade till vilka sommarjobb de kan söka. Procentsatsen är avrundade till heltal i texten.

Känslan för entreprenörskap

Med hjälp av företagarna.se visas vissa tendenser. 2/3 av alla som startar företag 2021 har könsidentitet man, och av de kvinnor som startar företag sker detta främst inom kvinnodominerade yrken.

Liknande tendens visar sig vid närmare undersökning av svaret från åk 2 på frågan "Skulle du kunna tänka dig att starta företag i framtiden?" 58% av killarna svarar ja på frågan och 45% av tjejerna. Det är också en större andel tjejer som svarar att de inte vet om de vill starta företag, hela 35% för att jämföra med killarna där 20 % svarat att de inte vet.

Andelen killar (8%) som svarat att de redan startat företag är högre än andelen tjejer (5%).

Under detta avsnitt presenteras svaren från ungdomar som svarat på LUPPen 2021. I år har de även funnits en möjlighet att bolla några analys svar med fyra elever. Dessa elever kommenterade och resonerade om varför deras jämnåriga svarat som de gjort, vilket också presenteras i texten nedan.

Med hjälp av elevernas respons kan följande citat sammanfatta resultatet av svaren i Luppen:

Det känns "enklare" för killar och att de får mer "support"

Elev inom vår grupp

Återkommande i gruppdiskussionen var helt klart samhällets påverkan, möjligheter som presenteras och förväntningar på de olika könen som grund till varför/varför inte man kan tänka sig starta eget. Men dessa förklaringar stärktes också vidare i den statistiska analysen.

När svaren för de i åk 2 som är födda i eller utanför Sverige sammanställs visas en intressant bild, som kan tolkas förstärka resonemanget hos eleverna. Svaren visar att ungdomar födda i Sverige i större utsträckning har startat eget (7%) än de födda utanför Sverige (6%). Även om det är en marginell skillnad blir skillnaden större när man kollar på hur många ungdomar som kan tänka sig att starta eget, hela 55% av de födda utanför Sverige i förhållande till 50% av de som är födda i Sverige. Att det är fler ungdomar som är födda i Sverige som startat företag, men att ungdomar som är födda utanför Sverige i större utsträckning kan tänka sig starta företag är en intressant korrelation. Detta kan även kopplas samman med att de ungdomar som går yrkesförberedande program kan tänka sig att starta eget i framtiden (59%).

Ungdomar som startat eget i åk 2 är 7% av de svarande ungdomarna, av dessa är störst andel inom de studieförberedande programmen.

Slutsatsen blir att ungdomar födda i Sverige i större utsträckning går program på gymnasiet där egenföretagande (entreprenörskap) är en del av utbildningen, och där får de i större utsträckning stöttning och vägledning i processen.

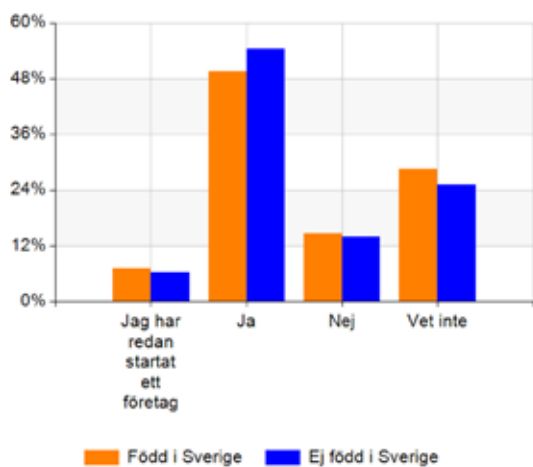
När eleverna får frågan varför de yrkesförberedande programmen oftare har ungdomar som vill starta företag än studieförberedande program är svaret tydligt. De som går yrkesförberedande program tänker inte att de ska studera vidare i samma utsträckning och har därför tänkt mer på frågan om egenföretagare.

Yrkesförberedande har också flera branscher där entreprenad eller egenföretagare är mer norm än undantag, vilket betyder att för att kunna jobba inom branschen måste de starta eget företag. Förebilder kan vara en viktig faktor för att de ska enklare kunna se sig själv på den platsen.

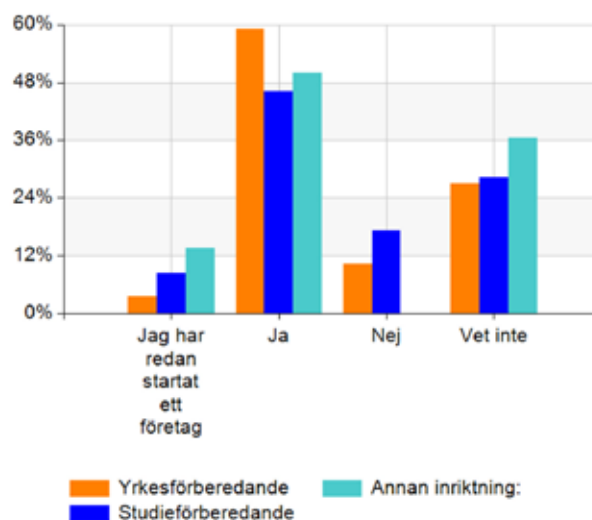
”Det pratas mer om killar som lyckats med företag än tjejer och därav inspireras killar mer”

Elev i vår grupp

Skulle du kunna tänka dig att starta eget företag i framtiden?

Skulle du kunna tänka dig att starta eget företag i framtiden?

Väcka intresse tidigt

Att tidigt resonera och testa yrken ger ungdomar goda förutsättningar att senare kunna välja yrken som passar dem. Det är också en möjlighet för företag att tidigt väcka intresse och uppmärksamma kommande bristyrken inom olika branscher. Av de ungdomar som gick i åk 8 2021 svarade 11% att de har något extrajobb just nu. 14% har haft ett sommarjobb i somras (sommaren 2021), där 74% av dessa har fått arbetet genom familj, vänner till familjen eller släktingar.

När jämförelse görs med hur ungdomarna i åk 2 svarat syns en tydlig trendändring. I åk 2 är det 36% som har extrajobb just nu. 69% har haft ett sommarjobb i somras (sommaren 2021), där 33% av dessa har fått jobb via kommunen (Feriearbete). Precis som i övrig rekrytering är det via familj, vänner och släkt (42%) som är den främsta vägen in på arbetsmarknaden.

På tredje plats av sätt ungdomarna i åk 2 får sommarjobb ligger att man själv kontaktar arbetsplatser (28%). Att 33% av ungdomarna får sitt sommarjobb via kommunen (Feriearbete) visar på hur viktiga platserna är för att komma in på arbetsmarknaden. En elev från vår ungdomsgrupp formulerade det så här:

"Om man har ett CV med fler erfarenheter så blir det enklare att söka samt få ett jobb i ett företag"

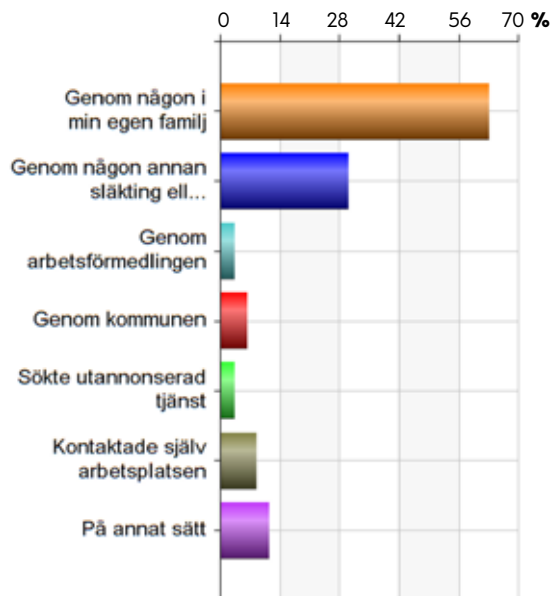
Elev i vår grupp

Vissa grupper svarar i högre utsträckning att de fått sommarjobb med hjälp av kommunen; ungdomar utan förvärvsarbetande föräldrar (62% jämförelse med 32% de som har två förvärvsarbetande föräldrar) och ungdomar födda utanför Sverige (45% jämförelse med de födda i Sverige på 35%). Med detta som bakgrund resonerade eleverna vidare vad de tyckte om sommarjobben man kan få genom kommunen, detta var ett svar:

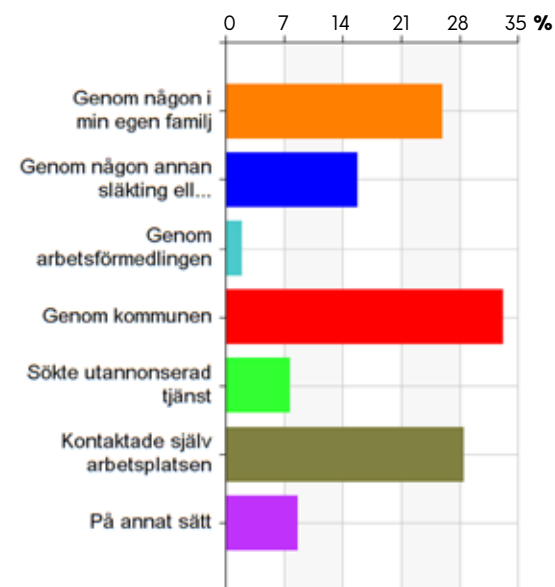
"Kommunens sommarjobb är ett enkelt sätt att hitta sommarjobb"

Elev i vår grupp

Hur fick du ditt sommarjobb? Svar från åk 8:

Hur fick du ditt sommarjobb? Svar från åk 2 Gy:

Ungdomar i vår grupp

Vidare följde diskussionen mer kring vilka jobba ungdomar söker och vad de tänker att de kan jobba med under sommaren. Eleverna var enstämmiga med att de är enkla arbeten både gällande praktiska och teoretiska arbetsuppgifter som föredras. De pratar inte om vikten av att arbetet känns utmanande utan mer att de ska vara enkelt att förstå och göra rätt. De arbeten de tar upp är inte heller deras drömjobb utan snarare något som de kan sätta på sitt CV för att vidare bygga erfarenheter och för att testa olika typer av jobb. Diskussionen avslutades med att de ville ha en större variation på de arbeten som kommunen tillhandahåller för att man ska kunna prova fler branscher. Vidare ville de ha en samlingsplats för alla sommarjobb för de under 18 år, eftersom dessa är svårare att hitta. Detta gällde så väl feriearbete som sommarjobb på privata företag och regionen.

Rekommendationer – förslag på åtgärder

- 1. Stärka samverkan** så företag/förvaltningar/enheter på ett enkelt sätt ska kunna gå vidare med ungdomar till timanställning/säsongarbete
- 2. Förtydliga processer** över ungdomars anställningar/praktiker inom kommunen (vikariebank för fler än utbildningsförvaltningen)
- 3. Samla de jobbmöjligheter** som finns för ungdomar under 18 år på ett ställe för att underlätta för arbetsgivare och arbetskraft att mötas.
- 4. Utöka kunskaper** inom entreprenörskap och egen-företagande utanför de traditionella normerna. Satsa extra inom grupper som önskar starta eget men som idag inte får samma stöttning och kunskap inom området.

***”Barn har rätt
till liv, överlevnad
och utveckling”***

BARNKONVENTIONEN
ARTIKEL 6

Målet med den svenska ungdomspolitiken är att skapa förutsättningar för unga att ha goda levnadsvillkor, inflytande över samhällsutvecklingen och makt att forma sina egna liv. Då en stor del av de beslut som rör ungas vardag fattas lokalt i kommunerna, är det viktigt att unga har möjligheter att göra sin röst hörd lokalt. I detta målområde mäts bland annat intresset och kunskapen för att påverka i kommunen.

Politik och samhälle

Regeringen uppdrog 2020 åt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) att ta fram och sprida modeller för hur kommuner kan arbeta strategiskt, sektorsövergripande och långsiktigt med att stärka ungas kunskap om den lokala demokratin, utveckla ungas demokratiska färdigheter och kompetenser samt främja deltagande och stärka delaktigheten i demokratin. I uppdraget ska hänsyn tas till skillnader i ungas förutsättningar och att kommuner kan behöva tillämpa olika modeller och lösningar med utgångspunkt från lokala förutsättningar. Vidare ska uppdraget ta hänsyn till skolans demokratiska uppdrag att utrusta barn och elever med kunskaper och förmågor för ett aktivt medborgarskap. Växjö kommun ingår som en av pilotkommunerna i uppdraget och erfarenheter och kunskap från satsningen ska leda till att kommunen får ett gemensamt sätt att organisera arbetet som främjar ungas förutsättningar att delta i och vara delaktiga i den lokala demokratin. Skapa strukturer, verktyg och modeller för hur Växjö kommun kan arbeta med myndighetsdriven delaktighet, ungdomsdriven delaktighet, kunskap om unga, ungdomskompetens, lokal uppföljning och självskattning.

En färsk rapport från MUCF "Ungas röst" redovisar valdeltagandet i Sverige bland samtliga röstberättigade ungdomar i åldern 18–25 år. Rapporten visar att de socioekonomiska förutsättningarna är tätt sammankopplade med om unga väljer att rösta.

Exempel på vad som påverkade ungas valdeltagande i valet 2018:

Kön. Valdeltagandet var högre bland unga kvinnor jämfört med unga män. Detta gäller samtliga val och årskullar (18–25 år). I riksdagsvalet röstade 87,1 procent av kvinnorna och 82,1 procent av männen. Födelseland. Utrikes födda röstade i lägre utsträckning än inrikes födda. Valdeltagandet var även lägre bland unga med utländsk bakgrund (personer som är utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar).

Utbildning. De med högre utbildning eller förvärvsarbete röstade i högre grad än de som saknade utbildning eller arbete. Föräldrarnas utbildningsnivå påverkade också ungas valdeltagande. I riksdagsvalet röstade drygt 93 procent av unga med behörighet till högskolan och cirka 85 procent av dem som saknade högskolebehörighet.

Boendeform. Valdeltagandet var högre bland unga som bodde i äganderätt/bostadsrätt jämfört med dem som bodde i hyresrätt

Resultatet av Luppen 2021 visar att ungdomar i lägre utsträckning är intresserade av samhällsfrågor än 2018, och intresset för att vara med och påverka i frågor som rör din kommun varierar stort.

”Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen?”

Andelen som svarat Vet ej på denna fråga har ökat sedan 2018, framförallt i gruppen ungdomar i åk 8.

”Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun?”

Andelen ungdomar som har svarat ja, att de vill vara med och påverka har minskat stort sedan 2018, både bland åttondeklassare och gymnasieelever. Störst förändring har skett bland de som bor i Lammhult (från 48,6% till 15% i Lammhult, åk 8) och Braås (från 70,6% 2018 till 28,6% 2021 i Braås, åk. 2)

”Vad vill du påverka?”

De allra flesta som svarat på denna fritextfråga anger Skolmaten som en viktig fråga de vill påverka. Även andra frågor som rör skolan, schema, lektioner etc kommer högt bland fritextsvaren, på en samlad andraplats. Fritidsaktiviteter för ungdomar hamnar på tredje plats, tätt följt av Trygghet.

Anmärkningsvärt är att det är endast ett litet fåtal som lyfter frågor som är kopplade till miljö, mänskliga rättigheter och andra hållbarhetsfrågor. De allra flesta lyfter frågor som berör dem allra närmast i deras vardag.

”Vilken eller vilka är anledningarna till att du inte vill vara med och påverka?”

Allra flest svarade att de inte är tillräckligt intresserade, samt att de kan för lite. Det är fler tjejer (72,7%) än killar (52,8%) som anger att de inte är tillräckligt intresserade.

Vid fördjupade samtal med ungdomar diskuterades anledningarna till att intresset är så lågt, en anledning uppges vara att ungdomar inte tror att det leder någon vart och att det beror på bemötandet de får när de lyfter frågor. De anser att skolan har ett stort ansvar för att höja kunskapen om hur ungdomar kan påverka och få inflytande i olika frågor.

”Hur intresserad är du av politik?”

Av de som har svarat ja, att de är intresserade av politik har minskat markant sedan 2018 både i årskurs 8 med en minskning på 11,7 % och i årskurs 2 på gymnasiet med 14 %. Den största skillnaden bland årskurs 8 är i Teleborg med en minskning på 13,2 % och i årskurs 2 på gymnasiet ser vi den största minskningen i Lammhult med 16 %.

En förklaring kan vara att när Luppen genomfördes 2018 hade det precis varit valår, och det kan ha påverkat intresset för samhällsfrågor och politik.

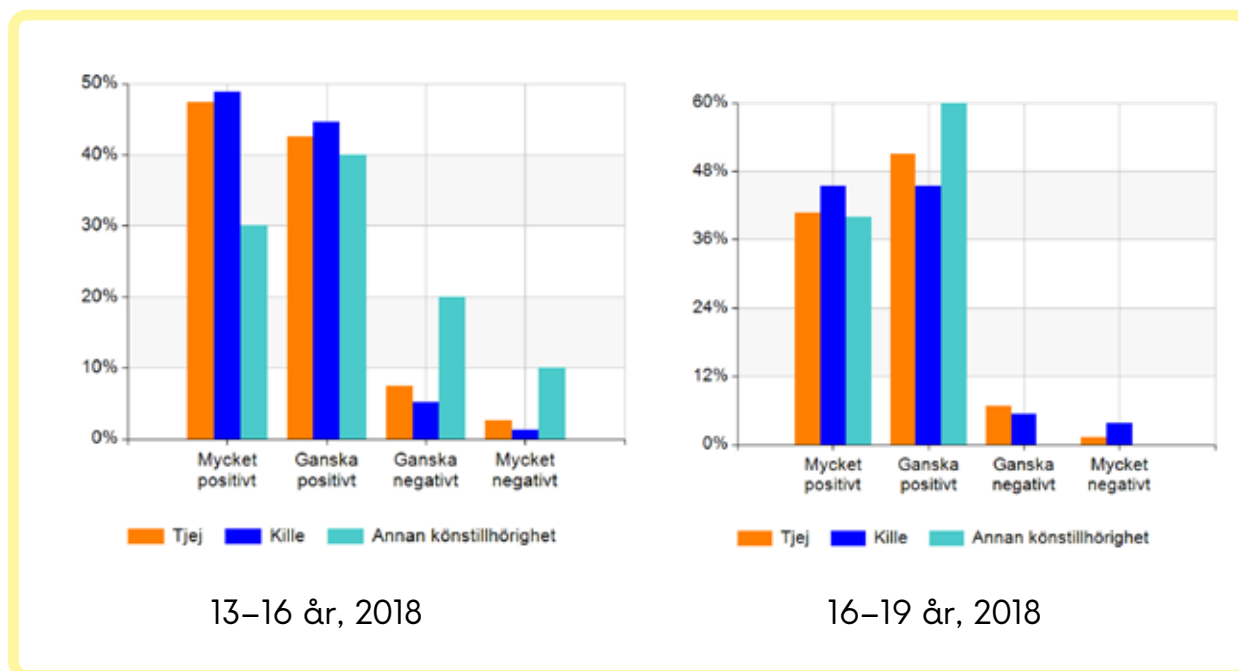
”Hur intresserad är du av vad som händer i andra länder?”

Andelen respondenter som har svarat ja, att de är intresserade av vad som händer i andra länder har minskat sedan 2018 både i årskurs 8 med en minskning med 4,2 % och i årskurs 2 på gymnasiet med 5,3 %. Den största skillnaden bland årskurs 8 är i Lammhult med en minskning på 13,6 % och i årskurs 2 på gymnasiet ser vi den största minskningen i Lammhult med 23,1 % och i Braås med 20,6 %.

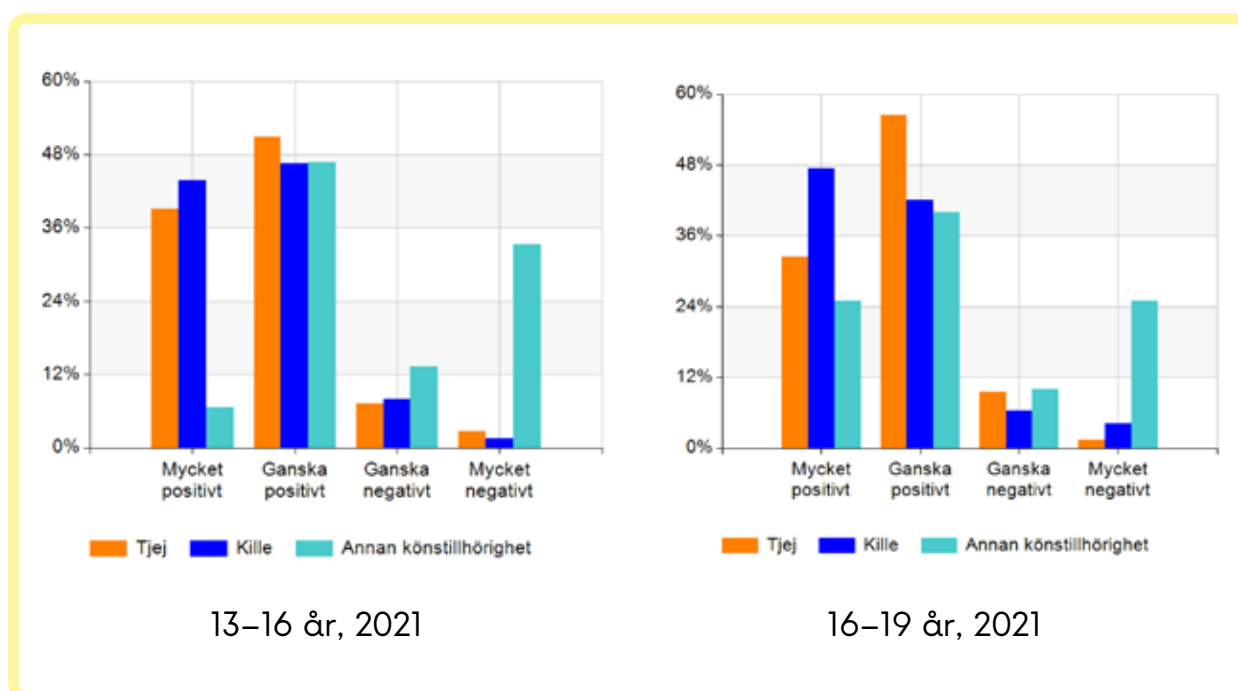
Framtiden

I följande analys har vi valt att jämföra killar och tjejer, mellan årskurs 8 på högstadiet och årskurs 2 på gymnasiet samt svar mellan skolor i staden och på landsbygden.

”Hur ser du på framtiden?”

I denna fråga visar resultatet att det är fler tjejer än killar som ser sämre på framtiden, oavsett åldern. Vidare visar resultatet att andel av de som identifierar sig med en annan könstillhörighet samt har negativ syn på framtiden har ökat betydligt från 2018.

När det gäller bostadsområden indikerar resultatet från 2018, 13–16 år, att de som bor i Araby och utanför Växjö ser mer negativt på framtiden jämfört med andra områden. Av de som svarade på enkäten och som bor i Araby svarade 9,3 % att de ser mycket negativt på framtiden, vilket kan jämföras med övriga områden där andelen varierade mellan 0–3 %.

Av de som bor utanför Växjö ser 16,7% ganska negativt på framtiden medan i de övriga områdena varierar andelen mellan 0–8%. I åldern 16–19 skiljer sig resultat till en viss del. Andel av de som bor i Araby och ser mycket negativt på framtiden minskar till 3%. Dock visar resultat procentuell ökning av de som bor i de övriga områden som ser mycket negativt på framtiden till 7 %.

Enkät svar från 2021 visar att andel av de som är 13–16 år och bor i Araby samt ser mycket negativt på framtiden har minskat till 1,9%. Dock har andelen i hela kommunen av de som svarat att de ser ganska negativt på framtiden ökat till 22%.

En av de anledningar att unga ser negativt på framtiden är klimatångest. En ungdom som går i årskurs

8 säger: "Jag tror att det kommer bli kaos på grund av klimatet". Trots att de lär sig mycket om hållbarhet i skolan kan det vara skrämmande och väcka ångesten. En annan ungdom säger "Det kommer bli dyrt att leva, man måste flytta hemifrån och köpa möbler men vi har inte råd".

Osäkerhet kring skolval, utbildning och möjligheten till jobb bidrar till en negativ syn på framtiden. Men en ungdom lyfter att framtiden kommer vara mer hållbar eftersom vi jobbar med dessa frågor nu vilket är positivt. Att passa in anses också vara en viktig faktor när det gäller inställningen till framtiden. De som inte känner att de passar in får mer negativ respons från andra och det blir svårt att se positivt på framtiden.

Att tjejer är mer negativa för framtiden än killar tror de grundar sig i att tjejer är mer pålästa om vad som händer i världen. En ungdom menar också att tjejer är mer ansvarsfulla än killar vilket bidrar till stress. Enligt ungdomen "Killar är mer aktiva på andra aktiviteter vilket gör det lättare att släppa stressen".

”Får du gifta dig med vem du vill?”

Här uppger största andelen, i båda åldersgrupper, att de är fria att gifta sig med vem de vill oavsett kön. Men samtidigt är det fler killar än tjejer som uppger att de måste gifta sig med någon av annat kön. Det är fler tjejer än killar som anger att de får gifta sig med vem de vill men bara om personen har samma religiösa, etniska eller kulturella bakgrund som familjen. Enkäten från 2021 visar liknande resultat i båda två åldersgrupper.

En av ungdomarna säger att de själva inte vill gifta sig med någon från en annan kultur eftersom man är uppvuxen med idén att man gifter sig med personer från samma kultur. Detta gäller även för kön, för många ungdomar är det självklarhet att kvinnor gifter sig med män och tvärtom. En annan ungdom menar att föräldrar oftast vill att en ska gifta sig inom ens egna kultur eftersom det blir lättare att få information om ens partner och partners familj. Ungdomen säger ”Föräldrar är oroliga för sina barn och de vill veta vem de hänger med... Om de känner familjen vet du hur barnen är också”.

”Finns det något mer din kommun borde veta för att kunna göra kommunen bättre för unga?”

Med denna fråga kan vi identifiera några återkommande områden från enkätundersökningen.

Dessa är

- fler jobb­möjligheter för unga
- bättre skolmat
- fler fritids­möjligheter
- bättre och fler busstider samt gratis busskort på sommar
- mer och tidigare hjälp och investeringar för psykisk ohälsa

Vad gäller ungdomarnas uppfattning om framtiden, deras framtidstro och framtidsvision samt deras uppfattning om vilka kvaliteter som finns i deras nuvarande omgivning och kommun vill vi lyfta följande frågor, svar och kommentarer.

”Tror du att du kommer flytta från kommunen där du bor?”

44,1% jämfört med 2018 års resultat på 32% visar att trenden är tydligt uppåt­gående vad gäller om man tror att man kommer flytta från Växjö kommun.

”Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen?”

Strax över 25% av alla tror att det är arbetet som är anledningen till att de kommer flytta från Växjö kommun. Strax över 18% tror att det är studier och ungefär 15% p.g.a. sina fritidsintressen, följt av viljan att ha närmare till större ort eller stad. Motsvarande siffror i Teleborg är 25%, Araby 33%, Braås 33% och i Lammhult bara 20% som tror att det är arbetet som är anledningen till att de kommer flytta från Växjö kommun.

2021 att jämföra med 2018 års resultat visar att trenden är stillastående vad gäller vilken anledning som man tror att man kommer flytta från kommunen.

”När du tänker på hur det är att bo i din kommun – markera det eller de alternativ som du tycker är det bästa med att bo i din kommun”

Det bästa med att bo i Växjö kommun är familj och släkt följt av kompisar eller flickvän/pojkvän/partner, sina fritidsintressen, möjligheter till fortsatta studier och möjligheter till arbete. Bostads­situationen är vald av minst antal responderande.

I Braås är bra miljö för barn högt rankat.

I Lammhult även närheten till naturen högt rankad.

I Teleborg är närheten till naturen och bra miljö för barn högt rankat, men möjligheten till fortsatta studier är lågt rankad.

Båda åren visar att det bästa med att bo i Växjö kommun är familj & släkt följt av kompisar eller flickvän/pojkvän/partner, sina fritidsintressen, möjligheter till fortsatta studier. Möjligheter till arbete höjs framför bra miljö för barn i 2021 års enkät, resultatet var omvänt i 2018 års enkät, där också närheten till naturen låg högt.

**Växjö
kommun**

vaxjo.se